

„Különleges esztendő az idei, hiszen a reformáció ünnepe ezúttal vasárnapra esik. Az idén tehát együtt ünnepelhetjük Jézus feltámadását – ezt hirdeti, hirdetné minden vasárnap – és Krisztus testének, az egyháznak az újjászületését.”

Őszi pünkösdre várva ► 3. oldal

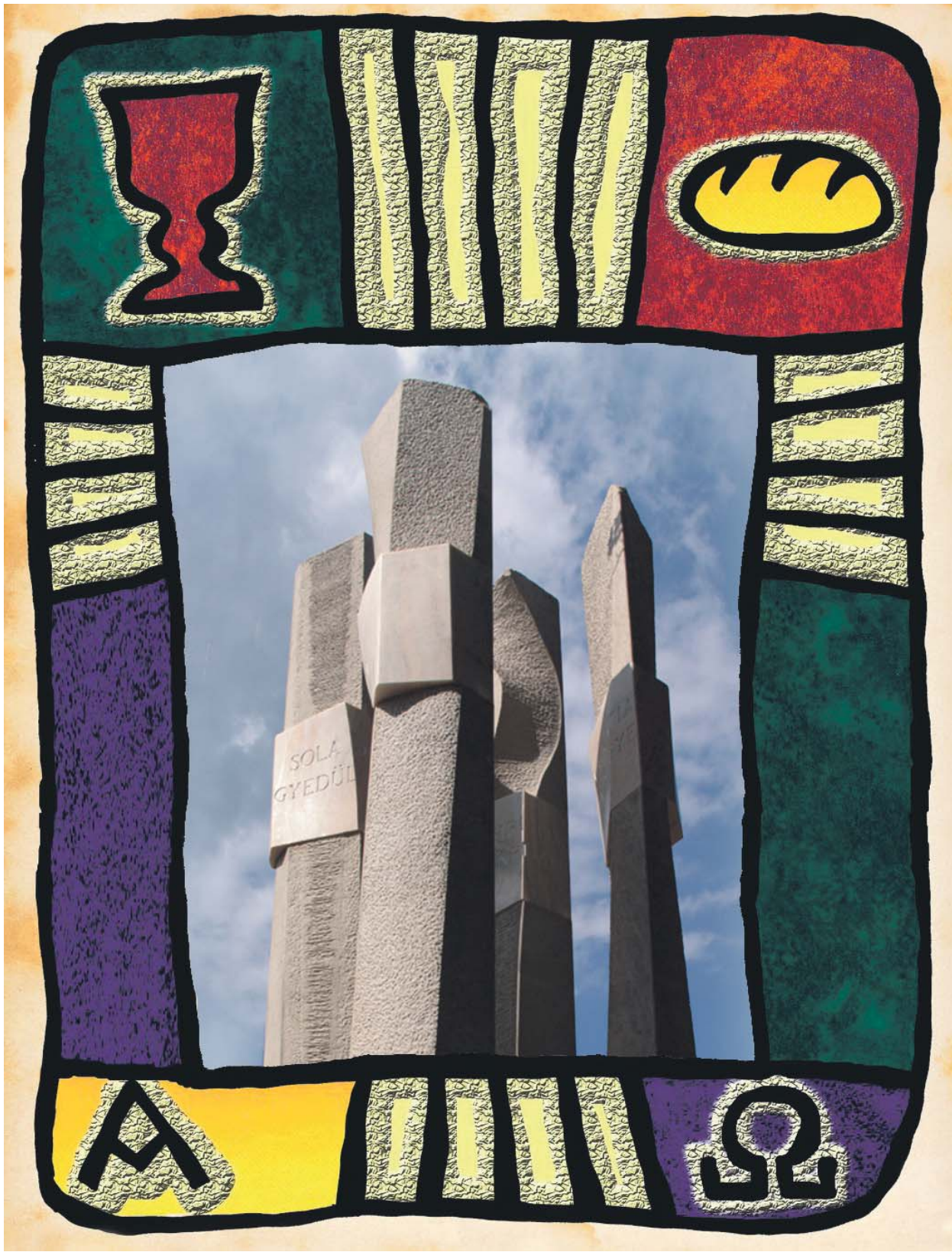
„Megrohamozza a temetőt, mert félreértette a bejárat feletti kiírást: »Feltámadunk!« – így: »Fel! Támadunk!« S végzi a mai engesztelő áldozatot, azzal a ködös, amorf hittel, hogy akkor így minden rendben.”

Roham a temetők ellen ► 9. oldal

„Nem is tudjuk, mennyit veszítünk, ha az evangélium helyett pusztán a betegségekéről, az időjárásról beszélgetünk, vagy végigrágjuk a múltat, anélkül hogy a jövő felé fordítanánk az arcunkat.”

Jézus, szedd le a fűgét, kérlek! ► 13. oldal

Reformációról regélő régió ► 3. oldal
Tenni valamit a belső harmóniáért ► 6. oldal
Vannak-e evangélikusok Ausztriában? ► 8. oldal
Beszélgetés Luther Mártonról ► 9. oldal
A vörösiszap prédikál ► 10. oldal
Nemzetiségi oldalak ► 4. és 7. oldal

Erőnlétünk

■ PRÖHLE GERGELY

1510 őszén Luther Márton hosszú útra indult. Egy szerzetestársával gyalog kerekedett fel Rómába, kitéve magát az időjárás viszontagságainak, megtapasztalva ugyanakkor mindazt, amit egy ilyen hosszú út, annak különleges állomásai egy fiatal embernek adhatnak.

Az út célját ismerjük: néhány Ágoston-rendi kolostor ellenállt annak a pápai bullában kihirdetett rendelkezésnek, mely teljhatalmat adott volna Staupitz tartományfőnököknek a kongregáció mind a huszonkilenc rendházának átszervezésére. Az idősebb rendtárs Nürnbergből, Luther pedig Erfurtból útra kelt tehát, hogy átadja a fellebbezést. De ne ragadjunk le az egyháztörténeti részleteknél, gondoljunk a földrajzi távolság leküzdésére. Az Ágoston-rendi küldötteknek át kellett kelniük az Alpokon, az Appennineken, végigmenni a szeles, végtelennek látszó síkságokon, míg eljutottak a középkori Róma falaihoz. Majd télvíz idején megtenni ugyanezt az utat visszafelé.

A német kultúrtörténetben nagy szerepet játszik Itália, költők, írók, zenészek életművében a déli utazás meghatározó erővel bírt. Nem tudjuk, hogy Luther számára mindez mit jelentett, hogy megérintette-e például a reneszánsz Firenze számos remek épülete, Michelangelo Dávidja vagy az ottani modern államberendezkedés némely eredménye. Dávid szobra előtt állva vajon mit gondolhatott a szemérmes szerzetes? Megbotránkoztatta a meztelen valóság, magával ragadta a gigantikus méretű szobor? Vagy talán arra gondolt, amire az Alpokon átvezető fáradtságos út során annyiszor: isteni segítséggel, a küldetés tudatában legyőzhető minden fizikai és lelki gyengeség, miképpen Dávid számára is legyőzhetővé vált a filiszteusok vezére, Góliát?

S amikor végre Róma kapuihoz ért, és meglátta az antik romokat, az egykor oly hatalmas Római Birodalom maradványait, akkor vajon mit gondolhatott a világi hatalom erejéről, maradandóságáról? És mikor az ókori romok tengerében meglátta kiemelkedni az akkor már épülő Szent Péter-katedrálist, látta a pápai intézményrendszer mennyi hivatalát, megtapasztalta packázásukat, romlottságukat, akkor mit gondolhatott saját közösségének erejéről? Az *Asztali beszélgetésekben*, évtizedek múltán visszaemlékezve római útjára, „patkányfészket” említ, s a városban az „ördög székhelyét” láttatja. Tudjuk persze, hogy ottjártakor még nem volt ilyen határozott a véleménye, bár kételyek már akkor is nyilván győörhettek.

Erő és gyengeség önmagunkban,

környezetünkben, szűkebb és tágabb közösségeinkben, egyházunkban. Minderről, vagyis általános erőnlétünkéről lesz szó a felügyelők országos konferenciáján. Neves előadók, evangélikus közösségünk iránt is elkötelezett tudományos kutatók és gyakorlati tapasztalatokkal is bíró szakemberek beszélnek majd minderről a reformáció ünnepét követő hétvégén Révfülöpön. Első alkalommal értesülhetünk majd az egy-

Vagy talán arra gondolt, amire az Alpokon átvezető fáradtságos út során annyiszor: isteni segítséggel, a küldetés tudatában legyőzhető minden fizikai és lelki gyengeség, miképpen Dávid számára is legyőzhetővé vált a filiszteusok vezére, Góliát?

házunkban végzett szociológiai vizsgálat eredményeiről, egészségünk és egészségügyünk helyzetéről, valamint a közösségek és az egészség viszonyáról.

Abban a reményben hívtuk előadóinkat, és várunk minden érdeklődőt, hogy segítsenek nekünk megbeszélni mindazt, amiről Luther Márton aligha tudott beszélgetni bárkivel is ötszáz évvel ezelőtti római útja során.

Nem tudhatjuk, hogy Luther annak idején mi mindent foglalt imájába a Santa Maria del Popolo-templom oltáránál misézvén, azt viszont tudjuk, hogy a reformációt követően a katolikus hívek állítólag évszázadokig kerülték a szent helyet, hiába származott az egyik oltárkép magától *Caravaggiótól*. Mára a helyzet megváltozott. Luther római útjának ötszázadik évfordulója előtt tisztelegve a városi tanács a reformátorról szándékozik elnevezni a templom előtti teret, a plébános pedig megnyitotta a kaput az evangélikus közösség előtt is.

Sok szó esik mostanság a keresztény közösség általános erőnlétéről Európában és szerte a világban. Továbbra is több választ ismerünk arra a kérdésre, hogy vajon a bezárkózó, hitelveit megerősítő felekezetiesség vagy a nyitott, ökumenikus lelkiség segít-e inkább a keresztény hit megerősödésében, a hagyományos európai értékek megmaradásában.

A reformátorról elnevezett római téren átkelve nyilván sokan, felekezeti hovatartozástól függetlenül, elgondolkodnak majd az Erfurtból érkezett Ágoston-rendi szerzetes fizikai és lelki erejéről, annak maradandóságáról, s talán felteszik maguknak is a kérdést: milyen is a mi saját erőnlétünk, és mennyire maradandó, amit mi teszünk.

A szerző egyházunk országos felügyelője

SEMPER REFORMANDA

„Ebből viszont megértheted, miért kell a hitet olyan nagyra tartani, hogy egyedül az tölti be a törvényt, és minden cselekedet nélkül megigazít. Láthatod ugyanis, hogy az első parancsolat, amely ezt mondja: »Az egy Istent tiszteld!« – egyedül hit által tölthető be. Ha ugyanis tetőtől talpig nem volnál más, mint jó cselekedet, akkor sem volnál igaz, és Istent sem tisztelnéd, sőt az első parancsolatot sem teljesítenéd, mert Istent másként tisztelni nem lehet, mint ha neki tulajdonítjuk az igazság és teljes jószág dicsőségét.”

► Luther Márton:

Értekezés a keresztyén ember szabadságáról
(Pröhle Károly fordítása)

Meghívó reformációi megemlékezésre

Budapest, Reformációi emlékpark, október 31., 15.30

Program • Hívogatós fúvószenével – Az Üdvhadserg zenekara • Fanfár – Cantores Ecclesiae rézfúvóegyüttes • Áhítat – D. Szebik Imre nyugalmazott evangélikus püspök, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) elnöke • Kulturális műsor – A Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium diákjai • Ünnepi beszéd – Lengyel Anna szerkesztőriporter, a Déli Evangélikus Egyházkerület felügyelője • Virágelhelyezés az emlékművön • Áldás – A megjelent egyházi vezetők

Országos reformációi istentisztelet és orgonakonzert lesz október 31-én 17 órakor Budapesten, a Deák téri evangélikus templomban. Az istentiszteletet megelőzően 16.15-től a templom bejáratánál a *Baptista Központi Fúvószenekar* tart zenés bizonyoságtételt. Az istentiszteleten ígét hirdet Szabó István református püspök. Előadást tart Ittész János evangélikus püspök. A liturgiát a MEÖT tageszgyházainak főpásztorai végzik. A zenei szolgálatot az evangélikus egyház fúvószenekara és a Cantores Ecclesiae rézfúvóegyüttes adja Johann Gyula és Kovács Zsolt vezetésével.

Reformáció az orgonazenében címmel 18 órától orgonazenés áhítattal folytatódik a program. Közreműködnek a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem orgona szakos hallgatói. Műsoron J. S. Bach, D. Buxtehude, N. Bruhns és F. Mendelssohn művei.

19.30-tól reformációi könnyűzenei koncert lesz; közreműködik a Szélrózsa Band.

Oratio œcumenica

Urunk, Istenünk, hálát adunk neked azokért a kincsekért, amelyeket a reformáció alkalmával újra élénk adtál. Köszönjük, hogy evangélikus tanítványaidként örömmel vallhatjuk, hogy egyedül Jézus Krisztus a mi megváltónk, egyedül a Szentírás az a biztos alap, amelyből megismerhetünk téged, egyedül a hit által állhatunk meg előtted, és egyedül a kegyelem életünk megtartója. Köszönjük neked, Istenünk, ezeket felismeréseket, s add, hogy ne pusztán szánkkal valljuk őket, hanem ezek szerint is éljük napjainkat.

Istenünk, valljuk, hogy egyedül a Szentírás életünk egyetlen zsinórmértéke. A te szavad int és figyelmeztet, ha tévúton járunk, de vigasztal, bátorít és erősít is minket.

Kérünk téged, add nekünk továbbra is tisztán ígédet. Rengeteg tévitanítás vesz körül minket, ne engedd, hogy testvéreinket megtévesszék hamis próféták, és hogy elforduljanak ígédőtől. Imádkozunk a lelkeszekért is. Add, hogy tisztán, a Szentírás alapján és a Szentlélek tüzeivel hirdessék ígédet.

Istenünk, a Szentírásból tudjuk, hogy egyedül Jézus Krisztus a mi megváltónk. Kérünk téged, ne engedd elfelednünk, hogy számunkra ő az élet forrása. Add, hogy ne pusztán a Szentírásban szereplő személyként találkozzunk vele, hanem ma is élő Úrként, aki jelen van életünkben, és igéjével vezet minket. Add, hogy életünk minden percében rá figyeljünk, őt kövessük, és egyedül benne bízunk!

Istenünk, kérünk téged, adj nekünk élő hitet. Tudjuk, hogy nekünk nincs semmi másunk, amivel eléd járulhatunk, csak a tőled ajándékba kapott hitünk. Olykor talán nem több, mint egy pislákoló gertyaláng, de köszönjük, hogy te vigyázol rá, és megerősíted. Add, hogy mi is mindennél értékesebbnek tart-suk, hogy megismerhettünk téged, és élő hittel közeledhetünk feléd minden napon.

Urunk, tudjuk, hogy kegyelemből, hit által van üdvösségünk. Mi sem a magunk jó cselekedeteiben bízunk, hanem egyedül a te kegyelmedben. Könyörgünk, add, hogy átéljük és megtapasztaljuk a te kegyelmed csodáját, hittel megragadjuk, és ebbe kapaszkodva menjünk az örök üdvösség felé.

Urunk, kérünk, add, hogy a reformáció ne csupán egy múltbeli esemény legyen egyházunkban, hanem ma is életünk meghatározó története. Kérünk, adj erőt gyülekezeteidnek, hogy meg tudjanak újulni, és boldog reménységgel adják tovább az evangéliumot!

REFORMÁCIÓ ÜNNEPE – ZSOLT 36,6–10

Reformáció napja legyen az imádság ünnepe ebben az esztendőben. Imádságunk kiindulópontjaként vesszük, meditációs anyagaként szívünkben forgatjuk, lendítő erejeként tapasztaljuk és mozgatórugójaként élvezzük a Szentírás imakönyvéből az ősi imádságot, Dávid zsoltárát.

Hálát adunk – ez nem csupán egy-egy köszönő mondat valamiért, amit előre kalkulálva vagy váratlanul, meglepetésként kaptunk. A hálaadás egyfajta látásmód, sőt életforma. A hit szemével ugyanis mást látunk, mint pusztá szemünkkel. Szemünkkel azt látjuk, hogy égig ér a gonoszság, torunkig elleptek már a gondok, s leginkább panaszkodásra van okunk. Ha leltárt készítünk a magunk életéről, biztos, hogy van okunk keserű mondatokra. Ha körülnézünk a mai magyar valóságban, akkor is sok rosszat tudunk elmondani, s ezt most megsokszorozza az a katasztrófa, amelynek hatása ma még beláthatatlan. Mi mégis hálát adunk azért, mert a hit szemével meglátjuk: van okunk a hálaadásra. Mert bár számtalan tény ad okot elkeseredésre, mindent felülmúl Isten szeretete és hűsége.

Három ponton is emlékeztet a zsoltáros, miért van okunk hálát adni. Először arról énekel: *„Igazságod olyan, mint a hatalmas hegyek...”* Mi azt látjuk, minden relatív. Az igazság is változik; amit igazságként kimondunk, nem mindenkinek az igazsága. Ami az egyiknek igazság, a másiknak hazugság. Sokan visszhangozzák ma is Pilátus cinikusnak tűnő kérdését: mi az igazság? A sok igazságtalanság miatt csaloódott, a fél- és viszonylagos igazságok világában biztos pontot nem találó ember, ha igényesen és jó helyen keres, rá-

találhat az Isten igazságára. Erre a hatalmas, rendíthetetlen igazságra. Nincs máshol, nincs másnál. Ez nem a jog, nem az érdekek igazsága, ez a kegyelem, a jóság és a szeretet igazsága. Uram, igazságod olyan, mint a hatalmas hegyek...

„...*ítéleteid, mint a nagy mélység...*” – folytatja a zsoltáros. Tudjuk, milyen végzetes helyzetek adódnak felszínes ítéleteinkből. Tudjuk, hogy hány embert tesz tönkre mások – akár „illetékeseké” is – megalapozatlan ítélete. Isten ítéletei mögött ott van minden ismeret, sőt a mindentudás mélysége. Nem látszat szerint dönt, nem a felszínt ismerve ítél. Nem is csak az éles logika igazsága szerint, hanem szíve szándékának, jóságának fantáziagazdag indulata szerint is. Ez az igazi mélység. Ítéleteid, Uram, mint a nagy mélység...

„...*embert és állatot megtartasz...*” – hangzik a folytatás. Hálaadásunk végső oka ez. Bár halálra vagyunk ítélve, s az elmúlás felé vándorolunk az első lépésunktől kezdve, mégis tudhatjuk, megtartó Istenünk van. Megtart, ha sodor az ár, megtart, ha zuhanunk, megtart, ha veszni látszik minden. Eljött, Jézusban emberré lett, s érkezését így jelentették be az angyalok: *„Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában.”* (Lk 2,11) Isten életpárti. Embert és állatot te tartasz meg, Uram...

Van miért hálát adnunk, s a hálaadás nem néhány mondat csupán, hanem a keresztény ember életformája! De a zsoltáros folytatja az áradó Isten-dicséretet. Elgondolkodik a benne és körülötte zajló eseményeken, és folyton csak ugyanoda tér vissza: dicséri az Urat. *„Mily drága a te szereteted, Istenem!”* Isten gondviselő jóságáról gondolkodik. Hát nem ezt ta-

ket a nyomorúságban élő emberek számára.

A versekből kiolvasható adatok alapján annyit tudunk Nagybankairól, hogy nagyszombati polgár, egyes vélemények szerint tanító vagy lelkész, 1575-ben már idős ember lehetett. Nagyszombat a 16. században érseki székhely volt, amelyben 1561-től a jezsuita rend is megtelepedett. Az ellenreformáció egyik fellegrárában folyamatos küzdés mellett a 16. században virágzó protestáns gyülekezet létezett. Énekünk nem a kétségbeesett ember kiáltása, hanem a bűnös, kísértések között élő, gyermekségétől fogva hívó ember meleg hangú vallomása: „...gyermeked vagyok, örökösöd vagyok”, „mert csak tebenned bízom, Úristen, míg e testben élek”. A népszerű ének hatása kimutatható Balassi Bálint *Kegyelmes Isten, ki nek kezében életemet adtam* kezdetű könyörgésében.

Az ének népszerűségére és elterjedtségére mutat, hogy számos 16. századi ének hivatkozik rá nótajelzésében. Dallamát az 1744-es kolozsvári énekeskönyv lejegyzéséből ismerjük. Szlavóniai gyűjtésből a kanyargó dallam tisztább változata is megőrződött. Huszita eredetre mutat a 5, 5, 6 osztású versforma. Népzenei dallamvezetéssel rokon a második és a harmadik sor végződése közötti alsó kvintváltás.

Érdemes megtanulnunk és gyakrabban énekelnünk ezt az igen értékes dallamot, amely ősi dallamkincsünkhöz tartozik.

■ H. HUBERT GABRIELLA

Lendületet adó imádság

A VASÁRNAP IGÉJE

pasztaljuk mi is? A megtartó Isten gondoskodó Úr. Megadja, amire valóban szükségünk van. Védelmet, az élethez nélkülözhetetlen anyagi javakat és a szintén létfontosságú örömet. Van kihez menekülnünk, amikor a hullámok összezsapnak a fejünk felett. Van kihez fordulnunk, amikor sokan ellenünk fordulnak. Van kit megszólítani, amikor nincs válasz égető kérdéseinkre.

A gazdag Istenről tanúskodik a magasztalás következő mondata. Gazdag létére szegénnyé lett értünk, hogy minket meggazdagítson – cseng a fülembé az apostoli mondat. Isten gyermekei a gazdag Isten gazdag gyermekei. Ez a gazdagság nem fejezhető ki semmilyen pénznemben, s nem jelent e világi kincseket. De jelent olyan értékeket, amelyek – szemben a világ múltó javaival – maradandó gazdagságot hoznak. Olyat, amelyet rozsdá és moly nem emészthet meg. Olyat, amely az utolsó órákon nem csúszik ki a kezünkből. A szeretet gazdagságát, a jóság kincseit, az irgalom bőségét, a békesség értékeit, az egymás iránti és Isten iránti tisztelet javait. *„Dúslakodnak házad bőségében...”*

Majd így folytatja: *„...örömet árasztasz rájuk, mint patakot.”* Az ár nem csak pusztítást hozhat. Isten örömmel árasztja el övéit. Nem kell lógó orral járnunk. Nem kell depresszióssá válnunk. Nem kell elcsüggednünk. Lehet örülni az Úrban mindenkor. A bízalom, a biztonság,

a reménység öröme ez. Csak Isten adhatja meg. Örömet árasztasz rájuk, mint patakot...

A hálaadás után érdemes, sőt szükséges mindezen elgondolkodni, fontos mindezt a szívünkbe és az értelmünkbe vésni.

Végül adjon lendítő erőt ez a drága zsoltárimádság. Amikor lemerülnek életenergiáink, fogy az erőnk, lelassulunk, és a kiegész fenyeget, biztasson a zsoltáros szava: *„Mert nálad van az élet forrása...”* A magunk ereje csökken, a tartalékainkat is felemészthjük, de Istennél van erő- és energia-utánpótlás. Ő maga az élet forrása. A közelében újra erőre kaphatunk, újra megelevenedhetünk, újra lendületet vehetünk.

Aki imádkozik – úgy tűnik –, mozdulatlan. Kezei össze vannak kulcsolva. Szeme sem pásztázza a környezetet – figyelme befelé fordul. Sokszor hang sem hallatszik: az imádság csendes műfaj. S közben hihetetlen erő árad, hihetetlen energia szabadul fel, s nem a lecsendesedés a folyamat vége, hanem a mozgósítás, az új lendület, mert az imádságban az erő Lelke árad... Az élet ajándékozója munkálkodik, az élet forrása tölt fel.

A reformáció legyen az imádság ünnepe ebben az esztendőben. Imádságunk kiindulópontjaként vettük, lendítő erejeként tapasztalhattuk és mozgatórugójaként élvezzük a Szentírás imakönyvéből az ősi imádságot, Dávid zsoltárát.

■ HAFENSCHER KÁROLY (IFJ.)

Imádkozzunk! Adj csöndet, Uram! Szólalj meg a csendben! Árd át szívemet szereteted örömeivel! Nyisd meg szívemet a hálaadásra, és lendíts az új életre! Amen.

CANTATE

lem, hanem bizonyosan. „Hogy valakinek tebenned vagyon szíve bizodalma, / Az olyan ember meg nem szégyenül, mert te vagy oltalma.”

Az olyan ember meg nem szégyenül. Semmi esetre sem – sugallja a szöveg. És ezt éneklí „kísértések” szűkülő körének kellős közepén! Reformáció hetében hogyan jutna eszünkbe a barát, aki a tizenhatodik század vasba-aranyba öltözött biztonság helyett, sőt ellen, fölfelé tekintett. Ott kereste az igazságot is, az oltalmat is és nem utolsósorban a békét.

Mert nagyon sajátos ez a bizonyosság. Egészen speciális. Teljes belső meggyőződés – semmiképp meg nem szégyenül! –, de ez sohasem jelenti azt, hogy a kísértések körének kellős közepén jéghideg nyugalommal lehet fölfelé tekinteni, stabilitást és oltalmat keresve. Bizonyára dobogó szívvel, reszkető térdrel vagy sürrő kérdőjelekkel lehet csak.

„Ne essem kétségbe” – kéri az ének. Mert nagyon különös dolog a hit bizonyossága. Teljes, totális belső meggyőződés, amelyre az ember torkában dobogó szívvel bízza rá magát. Vesz egy nagy lélegzetet, és rátámaszkodik a szélre. Aztán csodálkozva élvezi megtartó erejét.

■ SZABÓNÉ MÁTRAJ MARIANNA

► **Reformáció és nyilvánosság** témacímmel kezdődött el ebben az esztendőben egyházunkban a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára való felkészülés. A pápai egyházközség gyülekezeti termében ennek jegyében nyílt meg október 20-án a **Múltunk és értékeink a Veszprémi Evangélikus Egyházmegyében** című időszaki kiállítás, amely a Dunántúl nagy múltú evangélikusságának állít méltó emléket.

Múltunk felelevenítése és kapuink szélesre tárása elengedhetetlen feltétele annak, hogy az értékekről, egyházunk tanításáról meggyőző erővel tudjunk szólni híveinknek és a hozzáink betérő érdeklődőknek – fogalmazott a megnyitóünnepségen **Polgárdi Sándor** esperes. A pápai gyülekezet lelkipásztorának köszöntője

Reformációról regélő régió

Egyháztörténeti kiállítás nyílt Pápán

és az egyházmegye bemutatása után a gyülekezet fiataljai szolgáltak fuvala-, zongora- és gitárkísérettel előadott énekkel.

Az Evangélikus Országos Múzeum igazgatója, **dr. Harmati Béla László** hangsúlyozta, hogy a tárlaton kiállított egyháztörténeti dokumentumok és egyházművészeti relikviák a Veszprémi Egyházmegye igen mély gyökereiről tanúskodnak: egy 1831-es *canonica visitatio* (egyházlátogatás) tanúsága szerint már a mohácsi vész (1526) után megreformált egyház tagjai éltek a térségben. Néhány öreg jegyzőkönyvből kiderül, hogy az éppen megalakult gyülekezetek nádából, sövényből és sárból építettek „templomokat”. Amikor ellenség jött

szétverni az építményt, odébbálltak, és másutt emeltek „ideiglenes” házat Istennek. Küzdelem a fennmaradásért – időről időre ez jellemezte a dunántúli evangélikusság hitéletét.

Sikos István például a pestis idején is vállalta a lelkesi szolgálatot Pápán, ha csak tizenhét napra is. A megpróbáltatások megviselték ugyan a környék gyülekezeteit, de megtörni nem tudták őket. Inkább megedzettek. Miként ezt a tárgyi emlékekben gazdag pápai kiállítás is tanúsítja: az evangélikusok hamar megtanulták, hogy akik nem őrzik múltjukat, azoknak jövőjük sincs...

A reprezentatív tárlaton kiállított tárgyak között igazi kuriózum is

akad: **Kulcsár György** posztillás könyvéből (1574) például már csak öt példány van az országban. Megcsodálhatunk késő barokk hangvetőt, úrvacsorai képet, ám a dokumentumok a közelmúltig elvezetik a látogatót. A keresztelési anyakönyvekben nemcsak **Szeniczai Bárány György, Döbrentei Gábor** nevével találkozhatunk, de **Tatay Sándoréval** is.

A múlt keddi megnyitón **dr. Krähling János** egyetemi docens – az evangélikus templomokkal kapcsolatban – felhívta a figyelmet arra, hogy a megye különösen 18. század végi templomokban igen gazdag. Az úgynevezett közép-dunántúli stílus legfontosabb emlékei is ebben a megyében találhatóak.

FOTÓ: POLGÁRDI SÁNDOR

A Pápai Evangélikus Egyházközség múzeumma varázsolt gyülekezeti házában a kiállítás december 5-ig látogatható.

➤ **EvÉlet-infó**

FOTÓ: KOVÁCS ATTILA / MTI

Kitüntetése alkalmából **Schmitt Pál** köztársasági elnök, **Orbán Viktor** miniszterelnök és **Kövér László**, az Országgyűlés elnöke gratulál **Ittész János** evangélikus elnök-püspöknek

Három evangélikus a köztársasági érdemrenddel kitüntetettek között

A Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök előterjesztésére – nemzeti ünnepünk, október 23-a, az 1956-os forradalom és szabadságharc 54. évfordulója alkalmából – a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület újjászervezéséért, az egyházak között végzett értéktérítő és értékművelő szolgálataért, igényes lelkipásztori, egyházvezetői munkásságáért – a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (polgári tagozat) kitüntetését adományozta **Ittész János** evangélikus lelkésznek, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspökének. Ugyanebben a magas kitüntetésben részesült – egyházi, elméleti munkásságáért, példaértékű, következetes és nagyra becsült életútja elismeréseként – **dr. Boleratzky Lóránd** egyházjogász, volt egyetemi magántanár, nyugalmazott ügyvéd.

A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (polgári tagozat) kitüntetését adományozta a köztársasági elnök – több évtizedes pedagógiai és szervezői tevékenysége, példaértékű életútja elismeréseként – **Schulek Mátyásnak**, a Deák Téri Evangélikus Gimnázium nyugalmazott igazgatójának.

„Minden állami díj a nemzet csöndes hódolata az örök értékek előtt, a szépség, az eredményesség, a tisztesség előtt” – mondta **Schmitt Pál** köztársasági elnök múlt pénteken a Parlamentben az állami kitüntetések átadása előtt. Az államfő úgy fogalmazott: „Az emberi tevékenység – legyen az bármiféle – nemcsak mennyiségében, sikerességében, hanem erkölcsi minőségében is megítéltetik.”

➤ **Forrás: MTI**

Őszi pünkösdre várva

Gyakran hallhatunk arról, hogy kereszténység utáni, „posztkrisztianus” korban élünk, vagy legalábbis az európai kereszténység leszállóágba került. Ezt látszanak igazolni az úgynevezett történelmi egyházak többnyire lehangelő statisztikai adatai: lemorzsolódás, kilépések, fogyó gyülekezetek, feleslegessé váló templomok...

Egyre többen próbálják spirituális éhségüket más forrásokból csillapítani: ösmagyar és egyéb keleti vallások, ezotéria... Tényleg visszavonhatatlanul beakonyult nekünk? Átvitt értelemben is ősz van, amikor minden az elmúlásról beszél? A temetőket járva egy kicsit már önmagunkat is gyászolhatjuk?

Kétségeink közepette éltető reménysugárként hasít bele a nyirkos őszi ködbe a reformáció ünnepének a fénye. Végre egy ünnep a Szentháromság ünnepét követő szürke vasárnapok szinte már számolhatatlanul hosszú, monoton sora után. Lassan öt hónapja, május végén volt utoljára ünnepünk: pünkös, az egyház születésnapja. S most újra piros az ol-tárterítő, újra itt a pünkös, az egyház újjászületésének, a reformációnak ünnep.

Pünkös, az őszben, pünkös, a halottak napja küszöbén – bizarrul meglepő ez az időzítés! Jól sejtjük, hogy **Luther Márton** nem véletlenül

választotta lelki forradalma kirobbantására éppen ezt a napot. Azt az időszakot, amelyről tudta: tömegek érkeznek Wittenberg városába, a templomba, hogy emlékezzenek a szentekre, az előmentek seregére.

Reformátorunk a múltba merengőket szembeesíti a Lélek száraz csontokat meglevenítő, kiüresedett egyházat megújító erejével. Így lesz az elmúlásból feltámadás, a záróakkordból nyitány, a múltba menekülésből jövő felé fordulás. **Korányi András** három hete publikált vezércikkének címét idézve: így lesz a „retörből intró”, egy őszi hónap utolsó napjából az egyház lelki tavaszának születésnapja!

Különleges esztendő az ide, hiszen a reformáció ünnepe ezúttal vasárnapra esik. Ha megéljük, ilyen egybeesés legközelebb csak 2021-ben lesz. Az idén tehát együtt ünnepelehetjük Jézus feltámadását – ezt hirdeti, hirdetni minden vasárnap – és Krisztus testének, az egyháznak az újjászületését. A kettő teológiai és szervesen összetartozik, egymástól elválaszthatatlan. Ha Krisztus nem támad fel, nincs egyház! Ha ő nem működne ma is Lelke által, esélyünk se lehetne a megújulásra!

A „csillagoknak”, az ünnepeknek ez a ritka együttállása lehetőséget kínál arra, hogy 2010-ben, hét évvel a fél

évezredes jubileum előtt próbáljuk meg együtt újra felfedezni és speciálisan evangélikus „főünnep” tenni a reformáció napját. Mindezt leleményes szeretettel, kreatív kommunikációs stratégiával segíthetjük elő.

Idetartozik az az immár többéves kezdeményezés, hogy az egész októberi hónapot a reformáció hónapjaként hirdetjük meg. Tapasztaljuk, hogy egy-egy ünnep attól kaphat igazi súlyt és mélységet, ha van „adventje”, tudatos felvezetése, rákészülési ideje. Csak remélni tudom, hogy gyülekezeteink többségében felismertük már ezt, és ebben az évben legalább a bibliavasárnap és a reformáció ünnepe közötti hetet kihasználtuk erre.

Egy másik kommunikációs lehetőségre **Dorothea Greiner**, a Bayreuthi Egyházkerület püspök asszonya hívta fel a figyelmet a lapunk előző számában megjelent interjúban. Bajor kollégáink a 2017-re készülő „Luther-években” nem karácsonyra, illetve

húsvétra küldenek püspöki körlevelet a gyülekezeteknek, hanem a reformáció ünnepére. Ezzel kívánják hangsúlyozni a Némethonban is kissé mostohán kezelt ünnep jelentőségét.

Korábbi szolgálati helyemen, Nagytarcsán igen gazdag liturgiai, teológiai örökséget vehettem át elődömtől, **Győri Jánostól**. Többek között a lelkesi hivatal négy ablakának gyönyörű kézi hímmel készített „prédikáló” vitrázsfüggönyeit. Ezek szimbolikusan négy „főünnepet” hirdettek: karácsony, húsvét, pünkös, és, valamint a „második” pünkös, azaz a reformáció ünnepét. Tudom, hogy teológiai vitatható ez a látás... De ugyanakkor jó értelemben provokál, hogy újra meg újra végiggondoljuk: valójában mit is ünneplünk vagy éppen nem ünneplünk október 31-én?!

Ez a nap nem emlékűnnep, nem Luther Márton ünnepe, hanem Krisztus-ünnep. Ezért integrálható az egyházi esztendő ünnepei közé. Közös gyökere az első pünkösddel egyértelmű. Péter apostol sem és Luther Márton sem emberi lelkesedésből, egyházalapítói buzgóságból lépett a nyilvánosság elé, hanem azért, mert egzisztenciálisan élte át Jézusnak a Lélek munkájára vonatkozó ígértét: „A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő tanít majd

meg titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek.” (Jn 14,26)

Bárcsak nekünk, európai keresztényeknek is, sokféle kétségbeesett túlélési kísérlet, pötcselekvés helyett, végre újra eszünkbe jutna mindaz, amit a feltámadott Úr tanított és mondott, tanít és mond ma is! Meggyőződésem, hogy akkor szürke, szomorkás őszi emlékűnnepből örövendő Krisztus-ünnepé válhatna október utolsó napja.

Imádkozzunk kintartóan az erő, a szeretet és a józanság Lelkéért, hogy a hosszú ősz után ne a fagyos tél, hanem a pünkösdi tavasz éltető lehetete járja át a „vén” Európa egyházait. Szívleljük meg **Klaus Douglass** „új reformációjának” második tételét: „A reformáció nem a tizenhatodik század eseménye, hanem ránk váró feladat.”

Gáncs Péter püspök Déli Egyházkerület

Slovenská príloha

Stranu zostavili: Hilda Guláčiová-Fabulová, Endre Lehoczky

Pamiatka reformácie

„Evanjelium tvoje večné, Bože Spasiteľu, daj, nech beží rýchle, spešne, naplní zem celú, bo len v ňom je spása zeme, liek pre biedne ľudské plemä skrze pravú vieru. Amen.”

„A videl som iného anjela letieť prostriedkom neba, ktorý mal evanjelium večné, aby ho zvestoval obyvateľom zeme a každému národu a pokoleniu a jazyku a ľudu ; ten volal hlasom veľkým: *Bojte sa Boha a vzdajte mu slávu, lebo prišla hodina súdu jeho a klaňajte sa tomu, ktorý učinil nebo i zem i more i pramene vôd.*” (Zj. sv. Jána 14,6-7.)

Evanjelium Božie je evanjelium večné. Od večnosti a až na veku evanjelium je pre nás ľudí spasiteľné. Nič iného nám nemôže pomôcť ku spaseniu. Nič iného nás nevyšľachodí z moci hriechu, smrti večnej a diablovej. Boh pred ustanovením sveta ustanovil skrze evanjeliuma nás spasiť a vykúpiť. A čo uzavrel vo svojej tajnej rade, to evanjelium, tú radostnú spasiteľnú vec potom oznamoval ľuďom, podľa potreby na potešenie, aby si nezúfali v hriechoch a v iných biedach svojich.

Hneď v raji evanjeliumom potešil pre hriech predesených prvých rodičov našich, keď povedal, že vzbudí semeno ženy, muža zo samej ženy bez muža, teda z panny pochodiaceho, ktorý bude bojovať proti hadovi-diablovi a ač sám bude na päte zranený (na kríž pribitý) od semena hadovho, však tomu starému nepriateľovi potre hlavu a vyslobodí z jeho moci tých, ktorí budú v neho veriť. A potom čím ďalej, tým utešenejšie a slávnejšie veci oznamoval Boh ľuďom skrze svojich vyvolených zvlášť skrze prorokov. Čo tí zvestovali z rozkazu Božieho o spasení, je všetko ozaj evanjelium, dobrá, milá, utešená zvesť a kázeň.

Apoštolom sám Syn Boží nič iného nenariadil, len kázať evanjelium po celom svete, všetkým národom, každému stvoreniu. A oni po jeho rozkazu tak verne to konali, že osvedčovali: „A niet v žiadnom inom spasenia, lebo niet iného mena pod nebom, daného ľudom, skrze ktoré by sme mohli byť spasení”. A apoštol

Pavel píše Gal. 1,8: „Ale i keby sme my, alebo anjel s neba kázal vám mimo toho, čo sme vám kázali, buď prekliaty!”

Len o evanjeliume vieme, že je ono moc Božia na spasenie každému veriacemu. (Rim. 1,16.) A to evanjelium záleží v zvestovaní, hlásaní toho, že Boh darmo, z čirej svojej milosti, bez všetkých zásluh a hodností ospravedľňuje, hriechov sprostňuje človeka a prijíma ho za svoje dieťa a dáva mu za dedičstvo večný život, ak uverí v Ježiša Krista, Syna Božieho a zotrvať až do konca v tejto viere. To ozaj čisté evanjelium, rozkošná a utešená zvesť, kázeň. Takú kázeň počúvať je nad všetky hudby, rozkoše, sladkosti. Takou kázňou hriešnici zachvacovaní a vychvacovaní bývajú z moci hriecha a diabla a povstávajú k novému životu a na smrť predesení a zarmútení splesajú a poskočia radostne. Táto kázeň, totiž evanjelium,

ne tejto viery a cirkvi a nehľadať spasenia nikde inde. Lebo veď len evanjelium je spasiteľné. A to evanjelium je večné. Ono jedine bude pomáhať hriešnikom až do konca sveta a do príchodu Pánovho k súdu. I súdiť bude Pán všetký svet, všetkých obyvateľov zeme, všetky národy, všetko stvorenie podľa evanjelia. Preto i anjel Boží pred samým tým príchodom Pánovým, aby ešte v poslednú hodinu ratoval aspoň niektorých hriešnikov na zemi, letiac prostriedkom neba, poniesie a hlásat bude to večné evanjelium a ním bude pobádať, aby sa ľudia báli Boha, klaňali sa Stvoriteľovi neba, zeme, mora, prameňov vôd i všetkého ostatného stvorenia, aby im boli odpustené hriechy z milosti Božej pre Krista, ako zneje evanjelium.

Nech sa teda smeje z nás a nech sa i nám posmieva a protiví ten telesný, bujný Izmael preto, že my luteráni sme pozdejšie splodení, že sme neskoršie povstali a že sme chatrnejší na oko. Ale to nám ani on nemôže uprieť, že sme splodení slovom pravdy, slovom evanjelia Božieho večného, podľa neho sa i menujeme evanjelikmi. Nech sa zlobí a nás zatracuje, že my ani, na svoje, ani na žiadnych svätých skutky, zásluhy nespoliehame. My máme pevnejší základ spasenia, ktorý nepodvrátia ani brány, moci pekelné. Náš základ je evanjelium večné, v ňom večná milosť Božia a večná zásluha Pána Ježiša Krista, ktorý

bol za nás hriešnikov na kríž pribitý, na drevo vyvýšený, aby každý bol uzdravený, spasený, kto verí v neho a hľadá naňho s pevnou nádejou. My pri evanjeliume chceme zotrvať do konca, ním chceme žiť a v ňom umierať navzdor vztekem a útokom diabla a nástrojov Jeho. Ináč nemôžeme. Boh nám v tom pomáha! Amen.

Bože všemohúci, divné veci vykonalo rameno tvoje, pravica tvoja sa vyvýšila a zvelebila, keď si diabolským učením a ľudskými výmyslami zavedené ľudské pokolenie vytrhnul znova z moci tmy a rozkázal si slnku spravodlnosti svätému a večnému evanjeliumu osvietiť a obživiť cirkev svoju. Ďakujeme ti a chválime, velebíme za to meno tvoje a prosíme, zachovávaj svoje čisté evanjelium nám i potomkom našim až do posledného dňa. Lebo my i súdení žiadame byť len podľa neho, bo vieme, že i v deň súdny len milosť tvoja a zásluha Krista, Syna tvojho nám spomôže. Amen.

■ ENDRE LEHOCZKY

Kde sme?!

Nuž hľadte, lebo túžim po upriamení vášho pohľadu metaforickou prizmou do života dnešného. Na Krista, na kríž, kde smiem aj moju ťarchu zložiť a slobode – Kristom oslobodený – žiť. Čítal som – no aj tak prežil v srdci – o mieste, kde je v hustom durínskom lese pomník a za ním prameň. Kto pozná Boha a okúsil Jeho milosť, vidíac hĺbku v malom pramienku, ktorý sa v riečku rozprestiera a výpoveď pomníku, ten prežije Slovo reformačné i isté pohnutie do dnešných časov.

Zamyslenie

Asi pred týždňom som počul istý názor na cirkvi na Slovensku. Zabolelo. Neobávam sa toho, že by azda mohol človek haniť a nemá kto brániť. I argumenty na myseľ prichádzajú, len to boli.

Krása jari dýcha mnohým, len nie tým, aké posolstvo nesie veľkonočné ráno v odvalenom kameni. A pôst, ktorý predchádza Veľkej Noci, potrebný pre otvorenie očí, aby azda človek videl aj pramienok Slova, i smer toku a v ezechielovskom videní kráčal, teši sa zo stromov pozdĺž rieky, z ich ovocia, pokrmov i uzdravujúcich listov, to akosi ustupuje do úzadia. Zlahčené, zaradené medzi nepodstatné pre život ľudský. Kde sme? Nebodá nás v srdci veľkopiatočné, bieloslobodné i veľkonočné posolstvo? Nemáme azda v sebe prameň?

Pri prameni živej vody načierame a sme unavení, žiadna sviežosť, len únava, ale po akom boji? Zvykneme hovoriť o časoch spred dvadsiatich rokov, že boli ťažšie. Alebo sme z nich unavení, alebo si na seba berieme veľkú ťarchu, len aby sme mohli povedať: „ja, len ja”. Kto okúsil Božiu milosť, ten nevyriekne a ani takto nekoná, ale veriaci ľud zapája a modlí sa spoliehajúc – ved Boh vykoná. Takto vraví Hospodin: „Nepriučajte sa ceste pohanov.” – Jer. 10,2.a. – Nezáleží to od človeka, ale od Boha, ktorý sa zmlúva. Nuž a kde sa to v tom našom srdci zapotrošilo? Kde sme?

Ďalej folklorné slávnosti Vianoc. Ako inak ich nazvať? Len poďme večer do chrámu, sú Vianoce! A v prvý sviatok už niet. Tešíme sa, že prišli, len nepovedať nič zlé... len nebudme

kritickí. – Nedá sa žiť s priehradou. Prameň musí vytekať, či sa to niekomu páči alebo nie. Nedá sa zutekať a potom to prikryť povinnosťami, nedostatkom času, financií či inou ulitou. Lebo sa odrazu ocitneme v úžase, kto z tých, ktorí mi boli zverení, toto vychoval? – Pastoral (ne)pôsobenie prinesie ovocie. Ponosy sú dostatočne hlučné. O tých sa má v modlitbe dozvedieť Boh a On sám pridá prameňu sviežosti, aby okolo mohli rásť stromy, ktorých ovocie je sladké a listie liečivé. Nedá sa spoliehať, veď tečie prameň, tak nech si načrú. Občas sa treba prejsť po brehu, premodliť hranicu brehov i košatosť stromov, aby mal prameň dostatočnú silu. Navštíviť chorých v nemocniciach i doma, aby sme počúvali a spolu vyslali modlitbu k Bohu. Kde sme? – Nedá sa opísať všetko, aby azda človek prečítal a vedel, ako sa správať. Len hrubé rysy su vyobrazené, aby ste mohli pookrieť, aby ste mohli – myslieť na tých, ktorí svojim konaním písali reformačné dejiny – transformovať do dnešných zápasov, ktoré nás musia posunúť von z obmedzeného sebaobdivovania a suc poučení nielenže neopakovali chyby minulé, ale do tejto doby v živote postavení s Božou pomocou dokázali niesť evanjeliu zvesť. Veď sa len lepšie pozrieme, hrôza hrá na stupách harfy, aby vyludeným tonom prilákala k zábave čo najväčší počet človečenstva. Zábavy je naďostač a na mnoho spôsobov. Kde sme?

Pomníky stoja na mnohých miestach, ale či azda tí, ktorých vyobrazujú, by o ne stáli? Veď tie sú na naše povzbudenie, na naše napomenutie, aby sme pre to všetko minulé dianie poznali Prameň sviežosti, aby sme z Neho čerpali, osviezení žili a s „báznou a s chvením konali svoje spasenie” – Fil. 2,12. „V radosti, ktorá je našou silou... lebo radosť z Hospodina je vašou silou.” – Neh. 8,10. Nič ťažké to nie je, len poznať Toho, ktorý je Pravda, Cesta i Život. Toto Kristovo tajomstvo.

Aby azda prameň netiekol do priehrad, aby sme nezatvárali oči pred históriou, aby sme dokázali toto všetko preniesť podľa apoštola Pavla do dní našich životov.

■ JÁN BROZMAN,
dozorca VD ECAV

Nevyčerpatelný prameň

Bože, čos prameňom krásy
Studnicou zlatou, nekonečnou
Pre celý tento svet
Zdrojom si i cieľom spásy
Jedinou pravdou, večnou
Teraz i naposled
Obraz i podoba vtačená v duši
Každého človeka
Životodarná voda
Či milosť v duši
To láska preteká
Nevie, kto neskúsi
Ochutnať z Chleba večného života.

■ STANISLAV BRTOŠ, rímsko-katolícky kňaz

Magyarul szolgálni Szlovákiában

► **Ipolyságon került sor október 9-én a szlovákiai magyar evangélikus országos találkozójára, amelyre meghívást kapott az összes olyan gyülekezet lelkésze és tagja, amelyben igénylik a magyar nyelvű szolgálatot. Az együttlét áhítattal kezdődött a templomban – a magyarul nem beszélők számára rendelkezésre állt az igehirdetés szlovákra fordított változata.**

Rusznýák Dezső igehirdetése 1jn 3,18–24 egyik mondatára épült: „*Gyermekeim, ne szóval szeressünk, ne is nyelvvel, hanem cselekedettel és valóságosan.*” A sajtógömöri lelkész többek között elmondta: „Már az első keresztények üldöztetése során a hívők egyik közös vonásaként jegyezték fel, hogy ők azok az emberek, akik nagyon tudnak szeretni. Nem voltak döntöek a struktúrák és az ezerféle társaságok. Az igazán fontos a csodálatos, mindent megújító és megszépítő, életet adó erő, a szeretet volt.”

Az ipolysági találkozón részt vett a Szlovákiai Ágostai Hitvallású Evangélikus-Lutheránus Egyház egyetemes püspöke, *Miloš Klátik* és felesége, valamint *Milan Krivda*, a Nyugati Egyházkerület püspöke is.

Az áhítat után a program szakmai értekezlettel folytatódott. A mintegy kilencven résztvevőt *Hana Peničková*, a helyi gyülekezet lelkészneje és – a szervezők részéről – *Srna Zoltán* presbiter köszöntötte. A püspökök szintén köszöntötték a jelenlévőket, és buzdították őket az Úr szőlőjében végzett munkára. (Elküldte

köszöntését *Miroslav Dubek*, a honti esperesség esperese is, aki szakmai elfoglaltsága miatt nem tudott megjelenni.) A meghívott vendégek közül *Szpisák Attila* tótkomlói lelkész is köszöntőt mondott.

A tizenöt képviselt gyülekezet rövid bemutatása után *Daniela Veselá*, az egyetemes püspöki hivatal iskola- és oktatásügyi titkára tájékoztatta a résztvevőket a Szlovákiában folyó evangélikus hitoktatás jelenlegi helyzetéről, majd készségesen felelt a – főként a magyarországi hit-tankönyvek és egyéb segédeszközök használatával kapcsolatban feltett – kérdésekre.

E találkozón mutatták be első alkalommal eredményeiket a magyar nyelvű szolgálat javítása érdekében alapított munkacsoportnak a tagjai, akiket az egyetemes püspök nevezett ki tanácsadóivá, illetőleg hogy megszerezze az istentiszteleti étellel, az oktatással és neveléssel, valamint a misszióval kapcsolatos témákat.

A délután folyamán a Csemadok (*Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség*) templommal szomszédos termében az istentiszteleti életről és a misszióról szóló beszámolók hangoztak el *Jozef Horňák* dunaszerdahelyi és *Nagy Olivér* alsószeli lelkésztől, akik megoldási javaslatokat is előterjesztettek. Az előadásokat követő beszélgetés során a jelenlévők kifejezésre juttatták abbéli szándékukat, hogy a különböző javaslatokat a Szlovákiai Evangélikus Egyház törvényhozó testülete elé kell terjeszteni, és törvénybe kell iktatni.

Konkrét javaslatok születtek a lel-

készek, illetve a gyülekezetek közötti kommunikáció javítása érdekében is. A magyarországi helyzetről szólván Szpisák Attila elmondta tapasztalatait azokkal a gyülekezetekkel kapcsolatban is, amelyekben nincs szlovákul szolgáló lelkész, továbbá beszámolt a Magyarországi Evangélikus Egyházban működő Országos Szlovák Lelkeszi Szolgálatról és annak működéséről.

Viliam Solárik rozsnói lelkész külön magyar nyelvű aloldal létrehozását javasolta az egyház honlapján.

Dušan Vagaský, az egyetemes püspöki hivatal igazgatója, aki vendégként szintén jelen volt a találkozón, tolmácsolta a Szlovákiai Evangélikus Egyház azon – részben már is sikeres – igyekezetét, amelynek célja, hogy minden magyar nyelvű szolgálatot igénylő közösség részére biztosítsák a követelményeknek eleget tevő lelkészt. Emellett méltatta azoknak a lelkészeknek a fáradozását, akik szlovákként magyarul tanulnak azért, hogy szolgálatukat maradéktalanul elláthassák. Együttal biztatta a magyar gyülekezeteket, hogy keressenek soraikban olyan fiatalokat, akiket a teológiai tanulmányok felé orientálhatnak. Ezek a fiatalok öt éven belül visszatérhetnek a gyülekezetekbe, és sokat javíthatnának azok helyzetén.

A jelenlévők megállapodtak további találkozók szervezésében és a kétnyelvű alkalmakon használható egységes liturgia és istentiszteleti rend előkészítésében. A találkozó Szpisák Attila áhítatával fejeződött be.

■ NAGY OLIVÉR és DUŠAN VAGASKÝ

Tájékoztató szomszédolás

Egyháza külügyi osztályának referense, *Marcela Kmeťová* társaságában Budapestre látogatott október 20-án a Szlovákiai Ágostai Hitvallású Evangélikus-Lutheránus Egyház Egyete-

mes Püspöki Hivatalának vezetője, *Dušan Vagaský*. A szlovákiai vendégek elsőként a Déli Egyházkerület Puskin utcai hivatalát keresték fel, ahol *Gáncs Péter* püspök tájékoztat-

ta őket a magyarországi egyházszervezet felépítéséről, a különböző egyházi testületek hatásköréről, egymáshoz való viszonyáról.

A budapesti Szlovák Ajkú Evangélikus Egyházközségben *Gulácsiné Fabulya Hilda* lelkészne fogadta testvéregyházunk képviselőit, akiket a nap folyamán *Cselovszkyné dr. Tarr Klára*, a Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) Ökumenikus és Külügyi Osztályának vezetője kalauzolt programról programra.

Dušan Vagaský és Marcela Kmeťová délután *Kákay Istvánnal*, az MEE Országos Irodájának igazgatójával folytatott tárgyalásokat az Üllői úti központban, ahol ezt megelőzően a vendégek az *Evangelikus Élet* szerkesztőségében, illetőleg a Luther Kiadóban tájékoztódtak egyházunk sajtómunkájáról.

■ NAGY BENCE felvétele

Balról jobbra: Dušan Vagaský, Marcela Kmeťová, Cselovszkyné dr. Tarr Klára és Kendeh K. Péter, a Luther Kiadó igazgatója

Gyászolnak a szlovákiai evangélikusok

Életének 92. évében, október 5-én elhunyt *Pavel Uhorskai*, a Szlovákiai Ágostai Hitvallású Evangélikus-Lutheránus Egyház nyugalmazott püspöke. Abban a Tomášovce (Balogtamási) községben érte a halál, ahol 1919. március 2-án megszületett.

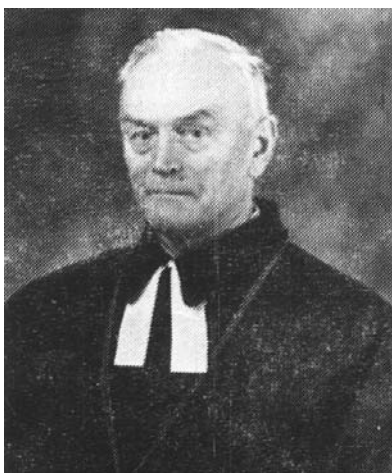
Pavel Uhorskai a pozsonyi teológián végezte tanulmányait. Lelkesszé szentelése után öt éven át mint káplán főleg az ifúsággal foglalkozott Turóc megyében, majd a háji egyházközség választotta lelkészévé.

Az ifúság körében végzett eredményes munkájára és népszerűségére a

politikai vezetők is felgyeltek: 1951. március 14-én letartóztatták, majd két év tíz hónapos börtönbüntetésre ítélték. Szabadulása után nem végezhetett lelkészi szolgálatot, raktárosként dolgozott. Igazi rehabilitációban 1990. november 24-én részesült, amikor egyháza megválasztotta őt egyetemes püspökévé. Ebbéli tisztségében járt hazánkban is; több gyülekezetben tett látogatást. 1994 decemberében vonult nyugállományba.

Szülfalujában búcsúztatták október 9-én.

■ ID. CSELOVSZKY FERENC

AHOL A SZÓRAKOZTATÁS NEM CÉL, HANEM ESZKÖZ

Soul & gospel az arénában

► **Két brit dicsőítő csapat lép színpadra a negyedik soul- és gospel-fesztivál keretében november 3-án 19 órától a Papp László Budapest Sportarénában. A Hillsong Londont és a London Community Gospel Choirt az Ez az a nap! szervezőiroda hozta Magyarországra. A produkció háttéréről László Viktor főszervezőt kérdeztük.**

– A 2007. szeptemberi városmisszió szervezésekor a katolikus Új Jeruzsálem Közösség – melynek egyik társalapítója vagyok – és az Ez az a nap! szervezőiroda közösen vállalta az utcai missziók és a nagyobb szabású színpadi programok koordinálását. A városmisszióhoz kapcsolódóan tartottuk az első soul- és gospelfesztivált a WestEnd bevásárlóközpont tetőteraszán. A négy este alatt körülbelül tizenöt-húsz ezer látogatója volt a rendezvénynek.

– *Miért pont egy plázába vitték az eseményt?*

– Tudatosan döntöttünk így. A WestEnd a mai agora, olyan, mint az *Újszövetség* korában a piac. Az emberek összegyűlnek, mert ott tudnak elintézni mindent. Naponta hatvan ezer ember fordul meg benne.

A következő két alkalmat is oda szerveztük. Idén azonban, mivel tízéves az *Ez az a nap!*, jubileumi rendezvényhez méltó helyszínt kerestünk. Ez lett a Papp László Budapest Sportaréna, amely így a sok világsztár mellett egy igazi keresztény koncertnek is otthont adhat.

– *Nemcsak a fesztivál helyszíne változik, hanem az időtartama is.*

– Ezúttal nem egész vagy többnapos rendezvényben gondolkodtunk. Inkább arra helyeztük a hangsúlyt, hogy a mai modern dicsőítés legmarkánsabb képviselőit hozzuk el Budapestre egy estére.

– A Hillsong London két éve már fellépett a fesztivál színpadán. Miért hívták meg őket újra?

– Statisztikát vezetünk arról, hogy a korábbi fellépők közül a legszívesebben kit látnának-hallanának újra a résztvevők. A kívánságlistát – másokat messze megelőzve – a Hillsong London vezeti. 2008 vége óta tárgyaltunk velük az újabb budapesti fellépésről, de nagyon szoros a programjuk, így a jó kapcsolat ellenére hamarabb nem tudtak eljönni. Az említett lista második helyén egyébként az a *Matt Redman* áll, aki 2008-ban épp a Hillsong Londonnal közösen szolgált nálunk. Vele is folynak az egyeztetések, és talán 2012-ben újra hazánkban köszönthetjük őt.

– A London Community Gospel Choir is járt már Budapesten, igaz, nem az *Ez az a nap!* szervezésében...

– Korábban a Művészetek Palotájában és a Millenáris Parkban léptek fel. Őket is régóta szerettük volna már elhívni. A két londoni székhelyű csapat egyébként még soha nem koncertezett együtt. Tudnak egymásról, ismerik egymás dalait – de személyes kapcsolat nincs közöttük. Mindkét együttes lelkesen fogadta a hírt, hogy végre egy színpadon szolgálhatnak majd.

– *Mitől lesz „nem csak koncert” az alkalom?*

– A jó zenére a tizenévesek táncra perdülnek, és mi annak örülünk – és azt hiszem, Isten is így van ezzel –, ha a fiatalok az Urat imádó dalokra mozdulnak meg. De nem az az elsődleges célunk, hogy a résztvevők jól érezzék magukat! Azt szeretnénk, hogy a fiatalokban óriási vágy és lelkesedés ébredjen fel az evangélium hirdetésére, és hogy a koncertet követő napjuk ne úgy kezdődjön, mint az előző. Bízunk benne, hogy november 3- a több ezer fiatal életében az Isten iránti mélyebb elköteleződés napja lesz.

■ V. J.

- A *Hillsong London* – a Hillsong London Church dicsőítő csapata – a kortárs gospelzene egyik legfrissebb hangú és legdinamikusabb képviselője. A tizennyolc és harminc év közötti fiatalokból álló kórus a kilencvenes évek közepén kezdte meg működését. Népszerűsége nagymértékben a zenéjének köszönhető: modern áhítat erős brit popos beütéssel. A világon talán ők tudják a legjobban, mit jelent dalban imádkozni, dicsőíteni és szolgálni. Ötödik albumuk idén fog megjelenni.
- A *London Community Gospel Choir* (LCGC) 1982-ben alakult. A mai napig ők Nagy-Britannia legaktívabb és legismertebb gospelkórusa. A soknemzetiségű csapat a gospelt funkyval, swinggel, R&B-vel, a színpadon a tradicionális előadásmódot sajátos pezsdítő koreográfiával ötvözi. Az LCGC-hangzás és -látvány profi, energikus, inspiráló és lélekkel teli. Eddig tíz lemezük jelent meg.

Tehetek valamit a belső harmóniámért?

Önkéntes kórházlátogatók őszi konferenciája

Ülök a Szabó Ervin Könyvtár kávézójában, egy sarokban álló kis asztal mellett. Várom az ismerősömet. Nem jön. Már egy órája szemlélődöm itt, kezemben könyv, de ez csak alibi, nézelődöm, figyelem a siető diákokat. A másik asztalnál spanyolóra van. Az egész könyvtár zsong, csak én vagyok csendben. Élvezem a passzivitást. Nem vagyok türelmetlen. Ott ülök a világban, részese vagyok és mégis kívülről, mert most nem veszek benne részt, nem alakítom, formálom, nem akarom megváltoztatni, épp csak elfogadom. Kis idő múlva felállok, elindulok. Békesség van bennem. Nem bánom, hogy nem jött az ismerősöm. Rájövök, nem is rá volt szükségem, hanem a csendre, a passzivitásra, a szemlélődésre.

Mindig megdöbbenek, hogy Isten milyen gondosan és mégis meglepően készít elő dolgokat a szívemben. Könyvtári élményem szerdán ért, péntekre és szombatra, október 15–16-ra pedig Piliscsabára, a Béthel Evangélikus Missziói Otthonba utaztam, hogy aktívan, előadással is részt vegyek az önkéntes kórházlátogatók őszi konferenciáján, amelynek a *Belső harmónia* címet adtuk. Beszámolóm nem objektív tudósítás szeretne lenni konferenciánkról, hanem inkább lecsapódott élményeimből osztok meg néhányat az olvasóval.

Mindegyikünk érzi, tudja, hogy belső harmóniája időleges. Nagyon gyorsan kibillen az egyensúly, sőt az is lehet, hogy rohanó, teljesítményorientált, ideges világunkban a belső harmónia csak percekre, órákra adatik meg. Közben pedig lelki épségünk, egészségünk, az emberek felé való szolgáltatunk feltétele az, hogy harmonikus személyiségek legyünk. Magam mindig hálás vagyok az ahhoz hasonló megtapasztalásért, amelyről cikkem elején írtam.

A konferencián részt vevő mintegy harminc ember vallomásaiból is jól tükröződött, hogy különlegesen nagy igényünk, vágyunk van a belső harmóniára, békességre. Ennek felborulását, elvesztését *Kulcsár Zsuzsanna* kórházlelkész a 38. zsoltár mondataival ilusztrálta: „*Derekam égő fájdalommal van tele, nincs ép hely testemen. Szívem hevesen dobog, erőm elhagyott...*” Ha baj van velünk, bizony még környezetünk is megérzi: „*Szeretteim és barátaim félreállnak, mert csapás ért, rokonaim is elhúzódnak tőlem.*”

A bevezető szavak után játszani kezdtünk. *Balogh Éva* kórházlelkész (*képiünkön*) arra kért minket, hogy a bemutatkozáshoz válasszunk egy ránk jellemző követ a – szépen lera-kott mécsesekkel megvilágított – kompozícióból.

Ki gondolta volna, hogy a kő valóban beszél rólunk? Miközben a kezünkben szorongatott kőről szoltunk, magunkat tártuk fel egymás előtt. Még érdekesebb feladat volt, amikor egy fehér lapra az életünket raktuk ki kövekből. Mennyire árulkodott alkotásunk kapcsolatainkról, családunkról, bizonyos dolgokhoz való hozzáállásunkról! Ahogy rákér-deztünk egymás „lapjaira”, úgy tűnt ki egyre inkább, hogy min lenne jó változtatni, mire kellene törekedni ahhoz, hogy kapcsolatainkban is harmónia legyen.

Saját előadásom és a hozzákapcsolódó beszélgetés arra vezetett rá minket, hogy mennyi konfliktust

hordozunk saját magunkban, amikor nem tudjuk eldönteni, kit vagy mit részesítsünk előnyben. Egy-egy döntés meghozatala is ad okot lelkiismeret-furdalásra, hiszen azt érezhetjük, hogy valaki igényének nem tudtunk eleget tenni, nem tudunk az elvárásainak megfelelni.

Lehet, hogy hamis elvárásokat hordozunk? Lehet, hogy a másik nem is kívánja tőlünk azt, amit mi elképzelünk?

A beszélgetésből kiderült, hogy bizony összeütközésbe kerülünk családtagjainkkal szolgálatunk miatt is. A ki nem beszélt, a felszín alatt megbúvó konfliktus, elvárás pedig belső feszültséghez, a belső harmónia felbomlásához vezet.

Liptákné Gajdács Mária kórházlelkész másnap egy bibliatanulmányon keresztül mutatott be harmonikus személyiségeket. A Biblia tökéletesnek mondja Nóét, Dávidot és Ászá királyt. Tényleg tökéletesek voltak? Erkölsí értelemben semmiképpen sem. Hittek Istenben, ennyiből állt a tökéletességük. Újból és újból előkerült az a tény, hogy vertikális kapcsolatunk milyensége meghatározza horizontális kapcsolataink minőségét is. Nem választható szét egymástól az Istennel, az ember-társsal, a természettel és önmagunkkal való harmónia.

Honti Irén kórházlelkésznek a belső szabadságról tartott előadásában legerőteljesebben az hatott rám, hogy Jézus mennyire szabad volt saját kora és az őt körülvevő emberek elvárásaitól. Szabadsága négy pilléren nyugodott. Az első a szabadító Istennel való egysége; itt különleges hangsúlyt kap a szabadító jelző. A következő az önazonossága: tudta, hogy ő Isten fia, és tudta, mi a küldetése. A harmadik az a fantázia, amely több mint engedel-messég: ez felszabadította őt arra, hogy újszerűen, csak rá jellemző módon segítsen az embereken. A negyedik pedig az önátadása, mert teljes mértékben alávette magát az Atya akaratának, így volt képes arra, hogy odaadja magát értünk a kereszten.

Belső szabadságunk lenne az alapja belső harmóniánknak? Vajon megvalósítható számunkra, hogy nem függünk semmitől és senkitől? A függést felválthatja a kötődés, a félelmet a teljes szeretet? A konferencia felvetett témái bőven hagytak okot arra, hogy otthon tovább gondolkozunk belső harmóniánk kérdéseiről.

Jó volt együtt lenni, együtt gondolkodni, beszélgetni. Biztos vagyok benne, ha utam legközelebb a Szabó Ervin Könyvtár felé visz, újból be-ülök, mert szükségem van arra, amit ott éltem át, pedig tudom, hogy szabad bárhol lehetek, a belső harmóniát bárhol és bármikor átélhetem, akár még templomban is. Sőt...

■ HEINEMANN ILDIKÓ kórházlelkész

FOTÓ: HONTI IRÉN

Vas István századik születésnapjára

Vajon megvan-e a szentendrei kert, ahol oly gyönyörű volt a szeptember? Aranyló lombok alatt, a mély csöndben kikészítve a székek, az asztalon erős tea és kávé, a tálcán szendvicsek. A várakozás áhítatában *Piroska* sürgölődik. Meg-megáll, és mond valamit a rigóknak, bizonyára azt: „Csendesebben, nemsokára öt óra, jönnek a vendégek, a morzsa mind a tietek lesz.”

Most is látom hunyt szemmel: ott ül ezüst hajjal *Pilinszky*, és cigarettázik, cárharangnagy pulóverben *Kormos István*, kopott Fradi-melegítőben *Karinthy Cini* érkezik (és a világ legrosszabb dinnyéjét hozza), azután nyílik a vasajtó, és jön *Nagy László*, *Juhász Ferenc* és *Domokos Matyi*, majd *Várady Szabolcs*, pár perc múlva *Kabdebó Lóránt*, *Sumonyi Zoltán*. És ott van egy tüneményes olasz művészettörténész házaspár is, akik kiállítást akartak szervezni. És a többiek? Telefonáltak a lányok, hogy késni fognak. Így jó, mert minden helyet elfoglaltunk már. A magyar irodalom fele megfordult *Vas Istvánnál*. Megcsodálja ómódi modernségét, bölcsességét, kitárulkozó őszinteségét

Az 1910. szeptember 24-én született Vas István nagy költő volt, tiszta jellem. Talán az utolsó, akinél ez a kettő elválaszthatatlanul egybeesett. Alkalmi, önéletrajzi költő (ahogy *Goethe* az). Ön- és korelemző, ahogyan hatalmas esszéregényében, a *Nehéz szerelemben* vallatja veszterhes huszadik századát. Milyen is lehetne, hiszen az elmúlt ötven-hatvan év iszonyata adta anyagát. A félelmet, a megaláztatást, a háborút, a vérszínű világot, a keselyű időt, a menekülő műzsát, a gyászt. Gazdag források táplálták költészetét: a szülőföld, Budapest szépsége és szennye, körüti nyelve, hogy sokévi küzdelem után mással össze nem téveszthető költészetet mondhatson magáénak.

Még akkor is, ha útja Rómába vitt. Tört fényű kupolákból, romok-

igazságot. Hogy „vár romlik, ház üres lesz, / Sziget és gálya süllyed, / Valami közelít a kertben, / Betörök minden ablak, / Ülnek, szemük se rebben, / Míg egymásra mosolyognak.” Addig nem lehet baj. Míg fogjuk egymás kezét, mert ketten, együtt mindent kibírunk, mint verse téli rózsája, ki győzi a hóban is indítani nedvkeringését, hogy az új tavaszban föllobogózza kivirágozzon. Mert

Az élet ha elenged
Indulni készen állok
Vörös bor és fehér bor
Sokszor folyt poharamba
Ez is volt és az is volt
Kínból üdvözülésből
Uram eleget adtál
Még ha elbocsátasz

Mégsem

Eleget megtelítő
Torkomig émelítő
Úgy látszik mégsem adtál
Élet még most sem untatsz
Kegyelmedhez igyekszem
Mélto maradni enni
És inni és ölelni
Ahogyan és amennyit
Lehet szabad figyelni
És nézni várni hinni
A kínokat kibírni
Ha még el nem bocsátasz

mindig volt kiút. Csak türelem kell a némasághoz, a névtelen léptekhez, léthez. Mindig lesz kiút, testvéri szövetség.

Versek, műfordítás- és esszékie-tek után 1957-ben látott napvilágot az *Elvesztett otthonok* című kisregé-nye. Nem gondolva arra, hogy ebből

Nem véletlenül a hatvanas évek elején folytatta emlékezését; itt is akarta befejezni, fájó-szép napok egyik gyertyafényes estéjével. (De odáig sajnos nem jutott el.)

Milyen szerencse, hogy egy olyan ember élt mellette, aki nemcsak tehetséges festő volt, de remek írói vénával megáldott asszony is! *Szántó Piroska* és Vas István elválaszthatatlanul egyek voltak. Nemcsak az életük, de az életük értelmébe vetett hitük is egy volt. Szántó Piroskának hatvanhat éves korában jelent meg az első írása, de rögtön lehetett tudni: ebben is kivételes. Krónikás ember, aki sírva-nevetve meséli, hogy milyen gyönyörű az élet; milyen iszonyatos, de kibírjuk, mert Isten így akarja, és ad hozzá erőt. A költő férjnek talán legszebb írásában – ha nem a leg-szebb kispórában –, az *Aktban* állított örök emléket. Pietá ez az éjszaka sötétjével írt emlékezés: a számá-ra soha meg nem halt társ Piroska-Mária fájó ölén nyugszik örökkévaló békességben.

A sors kegyetlen fintora, hogy a „legszentendreibb” festő, Szántó Piro-ska nem kellett a városnak. A több tízezer kötetes csodálatos könyvtár, Vas István ritka becsű (dedikált és idegen nyelvű) könyvei nem érdekelték a budapesti egyetemeket. 1999 decemberétől a Szombathelyi Képtár intézményeként működik a Szántó Piro-ska–Vas István-emléklakás a Várkert rakparton. A kiállítás ott kapott helyet, ahol a festőművész és férje életük utolsó évtizedeit töltöt-ték. A lakás a kivételes életművet idé-zi, főleg Piro-ska művészetének leg-fontosabb állomásait. Az irodalmi este-ken túl tudományos, zenei rendez-vények szerepelnek a programban, és ez a vasi származású budapestiek ta-lálkozóhelye is.

Vas István századik születésnapját ünnepeljük. Mivel nincs már közöttünk, csak műveivel. Ünnepe-lünk? A barátok és hű tanítványok igen. Összejönnek, emlékeznek, ki-mennek a temetőbe meghallgatni a csöndet. De mi lesz a többiekkel: az olvasókkal, a könyvgyűjtőkkel? A fi-atalokkal? Vas Istvánt régóta nem ad-ják ki. A költő, esszéista, műfordító, remek önéletrő nem található a bol-tokban. Nincs. Mintha nem is élt vol-na. Pedig volt. És várták és szerették – szépen megtervezett – köteteit. Ódivatú, szívmeleg verseit.

Nagyon hiányzik: az apátlan, in-duló költőknek, a szépre szomjazók-nak. Régen nemzedékek adták át a stafétabotot egymásnak. Most ez is hiányzik. A folytonosság, a felfede-zés öröme...

És itt be is fejezem a keserű gon-dolatok sorolását. Vas István hatal-mas életműve létezik, föl-föltámad az időben. Sugároznak nem múló fénnel istenes versei, hazafias költe-ményei. Művei hol kuruc bujdosó-ének dallamait idézik, hol fájó népdalokat, s tud lenni rajongó, ironikus is; nemegyszer hűvösen, érzelem-mentesen racionalista.

Ha a mai magyar költészet közép-pontjában nem az effajta kísérletek vannak, legtöbbször csak pusztá szövegek, mégis (hogy utolsó nagy válogatása címét kölcsönözzem), a súlyos életműveknek nemcsak jele-nük, de titkos jövőjük is van. A kardivatok változók, a közvélemény elfogultsága ma ilyen, holnap olyan... Vas István költői értékén sem változtat, ki tudja várni – csend-ben és türelmesen – a megfelelő időt, amikor értő értékelések és ki-tárulkozó szívek előtt nyílnak meg teljességében.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Szántó Piroskával otthonukban (1951)

ból, vörös márványkövekből építi tovább a csak neki kitárulkozó üze-netet... És a remontáló szentendrei rózsákból, *Velázquez Vénuszából*, a Veii Apollóból, a Szent Péter-temp-lom imájából, *Nicolaus Cusanus-ból*... és perzsa dalokból, francia le-mezekből, *Radnóti* hűségéből, *József Attila* vértanúságából, *Avilai Teréz* intelmeiből...

A kimondhatatlant. A fényt hozó

– évtizedek szorgos munkájával – az egyik legérdekesebb regényfolyama-kerekedik ki. A *Nehéz szerelem* (1964), *A félbeszakadt nyomozás* (1967), a *Mért vijjog a saskeselyű?* (1981), az *Azután* (1991) több mint kétezer oldala a líra kivételes próza-története.

Az 1956-os forradalom és leveré-sének iszonyú megrázkódtatása számvetésre készítette Vas Istvánt.

Deutsche Anlage

Redakteur:
HOLGER MANKE

Piroschka und Grenzöffnung

Welches Bild vermitteln deutsche Medien von Ungarn?

► Am 12. Oktober wurde der Partnerschaftsvertrag zwischen den bayerischen und den ungarischen Lutheranern unterzeichnet. Enge Verbindungen sind zwischen beiden Kirchen entstanden, durch die viele Bayern und Franken nach Ungarn kamen und Land und Leute kennenlernen konnten. Doch was weiß eigentlich ein Durchschnittsdeutscher über Ungarn? Welches Bild von Ungarn herrscht in deutschen Köpfen vor? Und wie berichten die deutschen Medien – vor allem das Massenmedium Fernsehen – über Ungarn?

Nicht nur die geografische Nähe – und freilich nicht nur die kirchlichen Verbindungen –, sondern auch die Tatsache, dass Bayern mit keinem anderen internationalen Partner so intensive Kontakte im wirtschaftlichen, kulturellen und politischen Leben pflegt wie mit Ungarn, rücken beide Länder so eng zusammen, dass das engmaschige Berührungsgeflecht auch das publizistische Interesse anregt.

Es gab eine Zeit, in der die deutschen Medien nur mittels Gemeinplätzen über Ungarn berichteten. Gulaschkommunismus, Puszta, Paprika, Salami und Plattensee waren die Schlagworte, ohne die eine Reportage über Ungarn nicht auskam.

Dies ist heute weitgehend passé, mit der Ausnahme der Fiktion: Nach wie vor erfreuen sich die Wiederholungen des klischeegeladenen Filmklassikers „Ich denke oft an Piroschka“ aus dem Jahr 1955 mit *Lieselotte Pulver* großer Beliebtheit.

Im vergangenen Jahr jährte sich der Mauerfall zum zwanzigsten Mal. Am 10. September 1989 öffnete Ungarn die Grenze und ermöglichte Tausenden von DDR-Bürgern die Flucht. Die Dankbarkeit dafür, dass Ungarn damit den entscheidenden Stein aus der Berliner Mauer gebrochen hatte, klingt mit den Worten des damaligen Bundesaußenministers *Hans-Dietrich Genscher* so: „Ungarn zeigte große Standfestigkeit und bewundernswerten Mut, wodurch das Land in jenen Wochen geradezu zu einem Leuchtfeuer der Menschlichkeit wurde. Das kleine tapfere Volk der Ungarn hatte das Glück, dass in der historischen Zeit des Umbruchs in allen politischen Lagern Menschen von Format das Schicksal des Landes bestimmten.“

In dieser Zeit hatten die Ungarn die höchsten Sympathiewerte bei den deutschen Medien genossen. Dieser Bonus dauert bis in die Gegenwart an und wirkt in anderen Feldern fort.

Die wirtschaftlichen Beziehungen zwischen Bayern und

Ungarn werden in den deutschen Medien ausführlich und prominent platziert. Neben unzähligen mittelständischen Unternehmen ließen sich auch Audi, E.ON, Siemens und die Allianz – und damit Namen von Klang – in Ungarn nieder, die zu einer intensiven Berichterstattung einladen. „Good news“ also, die auch weiter wirken.

Wo es gute Nachrichten gibt, da sind die schlechten nicht fern: Schnell kamen die deutschen Medien auf das Thema EU-Erweiterung, das aufgrund der angespannten Arbeitsmarktsituation als Problem angesehen wird. Nicht nur die Chancen, sondern auch die wachsende Konkurrenz durch die Märkte in Polen, Tschechien und Ungarn geriet ins Blickfeld der Medien.

Dies führte zu einer einseitigen politischen Diskussion, in der Manager, die Unternehmensteile ins Ausland ausgliedern, recht zügig als vaterlandslose Gesellen bezeichnet werden, die die Deutschen um ihre Arbeitsplätze brächten. Positive Aspekte von Investitionen im Ausland finden in den Medien hingegen kaum statt.

Ungarische Beobachter der deutschen Mediengesellschaft kritisieren unterdessen, dass in der Berichterstattung über ihr Land ein zu hohes Gewicht auf Politik und Wirtschaft gelegt wurde. So wurden in Fachkreisen Vorwürfe laut, dass die Sensation das Maß aller Dinge sei und der Lebensalltag und die Normalität der ungarischen Bevölkerung zu kurz käme. Zudem würden extreme Gruppierungen mit zu großer Aufmerksamkeit bedacht. Dies ist jedoch kein typisch ungarisches Phänomen, sondern das Schicksal von Auslandsthemen jenseits aktueller Ereignisse.

Nicht vergessen werden darf, dass neben anderen spektakulären Themen des Äußeren besonders die deutsche Innenpolitik einen großen Raum in der Berichterstattung einnimmt. Die Ökonomie und das Soziale, der Verlust von Arbeitsplätzen, Probleme der Alters- und

Gesundheitsvorsorge, Unternehmenspleiten sowie die Verschuldung des Staates und privater Haushalte in Deutschland sind naturgemäß für die deutschen Zuschauer von herausragendem und persönlichen Interesse und daher dominierende Themen. Daher muss im Ausland schon etwas mehr als die in der Heimat ohnehin präsenten Themen passieren – ein Ministerwechsel reicht da oft nicht –, ehe ein Auslandsthema in die deutschen Nachrichten gerät. Auch ist bei der Berichterstattung über das ARD-Auslandstudio Wien eine Konkurrenz zwischen den Themen der einzelnen Länder Südosteuropas festzustellen.

Ungarn hat im deutschen Fernsehen als massenwirkungsfähiges Thema überwiegend im öffentlich-rechtlichen System eine Chance, wo Information noch als Gut und nicht – wie bei den auf Quotenmaximierung in der jungen Zielgruppe gerichteten privaten Medien – als Ware betrachtet wird. In Formaten wie dem „Auslandsjournal“ und dem „Weltspiegel“ etwa wird Ungarn regelmäßig und mit hintergründigen Berichten thematisiert. Hier kann manches gesendet werden, was schon deshalb aus dem Zeitspektrum der Nachrichtensendungen fällt, da vielfach aktuelle Themen aus Ungarn dem deutschen Fernsehzuschauer in ihren Hintergründen erklärt werden müssten und deutlich mehr Sendesekunden beanspruchen würden.

Seit 1989 sendete die ARD weit mehr als 1.000 Fernsehbeiträge über Ungarn. Den Großteil machen Nachrichtenbeiträge von weniger als zwei Minuten Länge aus. Herausragende Themen waren etwa Gyurcsánys Rede von Balatonöszöd, die Ausschreitungen vom Herbst 2006 und der 50. Jahrestag des Volksaufstandes sowie – ganz aktuell – die Tragödie in der Aluminiumfabrik bei Ajka, aber auch die bayerisch-ungarischen Wirtschaftsbeziehungen, Ungarn als Billiglohnland, der Tourismus, die k.u.k.-Monarchie, Kulturelles, die deutschen Minderheiten sowie Kriminalität und Antisemitismus.

Im kritischen Spiegel der Medien tritt Ungarn mitunter durch seine Probleme als postsowjetische Gesellschaft, durch die Unversöhnlichkeit des linken und rechten politischen Lagers und durch die unzureichende Aufarbeitung des Kommunismus auf.

■ HOLGER MANKE

Auf deutschen Spuren in Harta

Am 1. November gehen wir auf den Friedhof, um unserer Toten zu gedenken – ein katholischer Brauch, der auch bei den Protestanten heimisch wurde. Man zündet Kerzen an, legt Blumen auf die Gräber der Ahnen und betet. Kurz vor Allerheiligen möchten wir dem ungarndeutschen Friedhof in Harta einen Besuch abstatten. Die ehemals rein deutsche Gemeinde liegt an der Donau, im Komitat Bács-Kiskun. Hier ist die alte Mundart noch lebendig, und die Friedhofskultur spiegelt die deutsche Mentalität wider. Ein Spaziergang und eine Friedhofsbesichtigung lohnen, denn an den zahlreichen deutschen Gräbern findet man Reime und Balladen aus alter Zeit.

„Kerchhoof“ – so nennt das Volk in seinem Dialekt den am Dorfrand von Harta gelegenen Friedhof. Die Grabdenkmäler mit deutschen Inschriften haben einen sehr hohen sprachlichen, ethnographischen und traditionellen Wert.

Der Hartaer Friedhof ist heute einer der schönsten und gepflegtesten Friedhöfe in der Gegend. Und es ist der einzige Friedhof im Dorf, deren Bevölkerung hauptsächlich evangelisch ist. Viele der Grabsteine mit deutscher Inschrift stehen nicht mehr auf ihrem ursprünglichen Platz: Die alten, verlassenen Gräber wurden saniert und wiederverkauft. Die Familie ist ausgestorben oder lebt im Ausland. Die Mehrheit der so ungenutzten Grabsteine wurde aber nicht entsorgt, sondern als Memento aufbewahrt. Der damalige Gemeinderatsvorsitzende András Nánai hatte in den 1980er Jahren diese eigentlich zur Verwitterung verurteilten Grabsteine gerettet und sie am Eingang des Friedhofes aufgestellt. So kann der Besucher die alten Kunstwerke immer noch bewundern und die Inschriften lesen.

Gemäß dem lutherischen Dorfpfarrer László Halasi befinden sich insgesamt etwa 450 Grabsteine und Grabkreuze auf dem Hartaer Friedhof. Ungefähr 150 davon tragen ganz oder zum Teil deutsche Inschriften. Die ältesten Grabsteine stammen aus der Zeit um 1900, die letzte deutschsprachige Grabinschrift aus den 1990er Jahren. Da ab 1950 die Anzahl der deutschsprachigen Inschriften rasant abnimmt, stammen die meisten Grabinschriften aus der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts – also aus der Zeit, als sich die Hartaer solche Ausgaben erlauben konnten.

Die Inschriften beinhalten den Namen der Verstorbenen, das Geburts- und Sterbedatum, eine Schlussformel und kurze, religiös motivierte Sprüchlein, die Grabgedichte und die Angabe der Personen, die das Grabmal aufstellen ließen – oder zumindest manche dieser Elemente in unterschiedlicher Zusammensetzung.

Ein Grabgedicht in Harta lautet so:

*Hier ruhet
in Gott selig entschlafen*

*Georg Egel
alt 34 Jahre, gest. 19. Nov. 1925.
In Ehe gelebt 8 Jahre mit*

*Katharina Gillich
alt 28 Jahre, gest. 20. Sept. 1925.*

*Wir lebten einst so froh mit unsern Kinderlein
und mußten von ihnen so früh getrennt sein.
Eltern, Geschwistern stehen am Grab und weinen
über die verlassenen Kleinen.
Sie können noch nicht klagen
denn sie fühlen um ihr Elternherz
Erst in ihren späteren Jahren
werden sie den Schmerz erfahren.
Dann gehen sie oft an dieses Grab*

*und senden viele Seufzer ab.
Mit Thränen feuchten sie den Grund
worunter schweigt der treuen Elternmund.
Betrübt schauen sie in der Welt umher
Sie haben keinen Vater und Mutter mehr.*

*O liebe Eltern wie so schwer
daß euch zum Opfer nahm der Herr.
Jahren heilen nicht die Schmerzen
um der treueren Elternherzen
Ihr lieben Kinder haltet stille
denn es war ja Gotteswille.
Vertrauet nur dem lieben Gott
er hilft euch in aller Noth.
Liebe Eltern denkt an unseren frühen Tod
verlasset die Waisen nicht in keiner Noth.*

Dieses junge Ehepaar ist bei einem Verkehrsunfall gestorben. Der Stein und die Inschrift sind eine qualitativ gute Arbeit. Ich stelle fest, dass der Grabvers viele damalige Formel ausdrücke und Klischees beinhaltet, die in zahlreichen Grabversen der behandelten Epoche erscheinen. Reimpaare wie „Schmerzen – Herzen“, „Gott – Not“ oder „Stille – Wille“ sind typische Beispiele für diese Tendenz.

Das genannte Grabgedicht weist besondere, balladenhafte Züge auf. Der erste Teil konzentriert sich auf die Tragödie und vermittelt die Gefühle der jung verstorbenen Eltern. Im zweiten Teil („O liebe Eltern ...“) nehmen die Kinder Abschied. Die letzten sechs Zeilen („Ihr lieben Kinder ...“) sind wieder die Wor-

FOTO: LAJOS KÁPOSZTA

te der Verstorbenen, die die Kinder trösten und sie den Großeltern anvertrauen. Die Balladenform in der Volksdichtung ist auch in den umliegenden Dörfern nicht unbekannt. So schrieb etwa *Miklós Réthey Prikkel* über die Volksdichtung im 20 Kilometer von Harta entfernten Akasztó und schilderte die Gefühle der dort ansässigen ungarischen Bauernschaft mit zahlreichen Beispielen.

Harta ist ein relativ abgelegener Ort. Vielleicht ist dieser Lage zu verdanken, dass die alten deutschen Grabsteine nach dem Zweiten Weltkrieg nicht auf politischen Druck vernichtet oder ausgetauscht werden mussten. In den letzten 10 bis 15 Jahren kam jedoch in Mode, dass die Familie den alten Grabstein vom alten „Kerchhof“ auf den neuen mitnimmt, die alte Anschrift erneuert und auf die andere Seite die Daten der kürzlich verstorbenen Familienmitglieder eingravieren lässt. Dies geschieht aus Gründen der Sparsamkeit, da der Granit und die modernen Steinsorten teuer sind. So sind die rund 150 alten Grabinschriften geblieben. Sie wurden zu Zeugen einer anderen, heute fast völlig verschwundenen Welt.

■ LAJOS KÁPOSZTA

»NAGY HATÁSA VAN
AZ IGAZ EMBER BUZGÓ
KÖNYÖRGÉSÉNEK«
(JAK 5,16B)

Az imádkozásról – nem csak lelkipásztoroknak!

► Isten bennünk végzett reformációja – életünk helyreállítása, visszaalakítása – nem történhet meg a vele való állandó párbeszéd, azaz imádkozás nélkül. Ahhoz, hogy mindenkor beszélő viszonyban legyünk és maradjunk teremtető, megváltó és megszentelő Istenünkkel, hasznos segítséget jelenthet reformátorunk tanítása a christianusok könyörgéséről.

„Az imádkozás mindennél nehezebb; ezért is olyan ritka. Bizony, igen nagy dolog Istennel beszélni. Már az is nagy dolog, hogy Ő szóba áll velünk, de ez talán még nagyobb. Feltartóztat és visszarettent bennünket ugyanis, ha gyengeségünkre és méltatlanságunkra gondolunk: kicsoda vagyok én, hogy a felséges Istenhez szememet, sőt kezemet felemelem, Hozzá, kit angyalok állnak körül, s kinek egy intésére az egész világ megremegek? Elébe léphetek-e én, a szegény ember, s mondhatom-e: Uram, ezt és ezt akarom, kérlek, add meg nekem?... Ezért éppen nem csodálni való, ha valaki, aki imádkozik, remegni kezd, és megfutamodik. A hit azonban Isten könyörületességére s Igéjére bízta magát, és győz.”

„Oh, micsoda nagy dolog a kegyes keresztyén igazi imádsága! Micsoda hatalom az, hogy egy nyomorult ember a felséges Istennel beszélgethet az égben minden félelem nélkül, sőt azzal a biztos tudattal, hogy Isten a mi Megváltó Úr Jézus Krisztusunkért szeretettel mosolyog rá. A szívnek és lelkiismeretnek nem kell visszariadnia, sem méltatlansága miatt kétségkednie vagy elrettennie, hanem bizonyosra veheti, hogy Isten máris meghallgatta, amit a Krisztusba vetett hittel kért. Azért, atyámfiai, imádkozzatok szívvel-szájjal ott-hon is, templomban is, mert az imádság tartja a világot.”

„Az *Áment* mindenképpen erősen utána kell tenned, és nem szabad kétkedned, hogy Isten bizonyára kegyelmének teljessége szerint figyel rád, és imádságodra igent mond. Gondold meg azt is, hogy nem egyedül térdelsz és állsz itt, hanem veled együtt térdel és áll az egész keresztyénség vagy minden egyes keresztyén és te közöttük, s egy szívvel-lellekkel, egyetértve imádkoztok, amit Isten nem vethet meg. Ne tágíts hát az imádságtól, hiszen azt mondtad vagy gondoltad: ezt az imádságot meghallgatta Isten, azt bizonyosan tudom. Mert ezt jelenti az *Ámen*. Amikor egy kegyes keresztyén valahol így könyörög: »Szerető Atyám, legyen meg a Te akaratod!« – így szól Ő ott fenn: »Igen, kedves gyermekem, legyen meg az egész világ ellenére is.«”

■ DR. LUTHER MÁRTON

Forrás: Ritter B. Károly: A lelkipásztor imádsága. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1991. 5., 78., 73. oldal
Válogatta: G. A.

Vannak-e evangélikusok Ausztriában, avagy mikor ültetünk almafát a Deák téren?

► Ausztria a magyarok számára gyakran tranzitország. Autópályán néhány óra alatt átrohannak rajta, és elvélve állnak csak meg. Rutzenmoost pedig még a legelszántabb magyar turisták sem keresik fel. Mi – úgy látszik – elég elszántak voltunk... A falu múzeumának kiállítóterében beszélgettünk.

■ Beszélgetőtársak:
ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA –
KERTÉSZ BOTOND

– Botond, vajon valóban a falu múzeumáról van szó?

– Igen, hiszen a volt iskolaépületben kapott helyet a tíz évvel ezelőtt alakult múzeum. Nem, mert nem a falu elmúlt századait, hanem az ausztriai protestánsok történetét mutatja be.

– Olyan ez szerinted, mintha a Deák téren, az Evangélikus Országos Múzeumban járnánk?

– Végül is olyan. Igaz, hogy a mi múzeumunk sokkal, mintegy két évtizeddel régiebb. És az is igaz, hogy bár Budapestet sokan összekeverik Bukaresttel, Rutzenmoos még a nagy utazóknak sem mond sokat. Pedig az autópályán Linz után tábla is felhívja az autósok figyelmét az evangélikus múzeumra.

– Ezt a mi múzeumi tapasztalatunk is igazolja! A közelmúltban egy már érettségizett, idegenvezetőnek készülő társasággal volt alkalmam találkozni. Tárlatvezetést próbáltam tartani, de hamar kiderült, hogy fogalmuk sincs a keresztény egyházak mibenlétéről. Kezdjük az elején, gondoltam... Hosszú újszövetségi alapo-

– Lehet, hogy nagyon tanulatlannak tartasz, de bennem úgy élt, hogy Ausztria katolikus ország. Igaz, a kiállításon több alkalommal is úgy tűnt, mintha ők sem tudnának eleget a magyarországi reformációról.

– Nem a Habsburgokon múltott, hogy Ausztria nem lett teljesen katolikus. A 16. század második felében az osztrák rendek éppúgy protestánsok voltak, mint a magyarok vagy a csehek. A 16. század végén kezdődött erőszakos áttérítésük, de igazán a fehér-hegyi csata (1620) után pecsétlődött meg a sorsuk. A protestáns vallásgyakorlatot betiltották, a reformáció tanításait még szűk családi körben is tilos volt követni. Csoda, hogy ilyen körülmények között a türelmi rendlet után mégis keletkeztek protestáns gyülekezetek Ausztriában.

Az európai reformáció térképéről bizony osztrák evangélikus testvéreink lefelejtettek bennünket. A Debrecen környéki és a bánáti reformátusok híre eljutott már Rutzenmoosig, de az evangélikusokról vagy, Uram bocsá, erdélyi reformátusokról, unitáriusokról nem szereztek tudomást. De miért is érdekelné ez manapság az embereket, hiszen oly sokan nemhogy a protestantizmus, de a kereszténység alapfogalmaival sincsenek tisztában.

zás keretében elmondtam, kik is voltak az apostolok, Jézus tanítványai. Mikor is éltek tehát? Hát, úgy Krisztus előtt három-négyszáz évvel – hangzott a válasz.

– Itt, a rutzenmoosi múzeumban remek, szellemes és vizuálisan is nagyszerűen kidolgozott animációs filmet vetítenek a látogatás kezdetén. Ebben a hitről, a teremtsérről és a halálról, a megváltásról ugyanúgy szó esik húsz percben, mint a kereszténység európai történetéről és a reformációról. Nemcsak az ismeretszerzéshez hasznos, hanem le is higgasztja kicsit az embert, mielőtt a kiállítóter csendjébe lép.

– A csendet nem zavarja meg az oly sok múzeumban látható-hallható „audio guide”, azaz fejhallgatóval hallgatható, kis elektronikus tárlatvezető sem. Tudatos döntés volt a kiállítás tervezőitől, hogy az információkat az idegenvezetőre és a kézbe vehető tájékoztató táblákra bízták. Szerintük a fejhallgató elmagányosít. Igazuk van. Mi sem tudnánk beszélgetni, ha fejhallgató lenne a fejünkön.

– A múzeumon természetesen látszik, hogy a 21. században épült. A bevezető „mozin” kívül máshol is találkozunk képernyőkkel, például a térképeket is monitoron keresztül lát-

juk, ami igen szemléletesen mutatja a protestantizmus elterjedését, majd visszaszorulását. Az ellenreformáció legnehezebb évtizedeire emlékeztető szobában meghallgathatjuk egy asszony visszaemlékezéseit az üldözés idejéről. A különböző korszakokat bemutató termekben a színek mellett a fények érzékeltetik a „sötét” és „világos” korokat. Ami pedig itt-hon végképp szokatlan: minden műkodik! De hol vannak a műtárgyak?

– Csakugyan kevés műalkotással, történeti emlékekkel találkozunk. Mintha némileg alárendelődné a múzeum egyik klasszikus, hagyományos szerepe az ismeretterjesztéssel szemben. Ez nagyban eltér a mi gyakorlatunktól, de hibának nem nevezném. Ebben is mások, mint mi. Az azonban teljesen nyilvánvaló, hogy az alapvető szándékok három csoportba foglalhatók. Egyrészt teológiai-missziós célú a kiállítás, másrészt egyháztörténeti, de a tanítás szempontjait szem előtt tartva, harmadrészt élménycentrikus. Ez ma elvárás is sok helyütt, és nyilván a fiataloknak, gyerekeknek „bejön”. Én még nehezen képelek el nálunk olyan állandó – ez itt nagyon fontos! – kiállítást, amely egy hatalmas poszterrel kezdődik. Még ha azon a reformáció korának egyik legjobb festménye látható is.

– Pedig az üzenet egyértelmű és érthető: a két és fél méter magas, szintelen plexikeretben elhelyezett Szentírás és a mögötte látható, megváltásunkat hirdető Cranach-kép arról beszél: a kereszt átlátszóvá tesz bennünket, illetve láthatóvá teszi, ami értünk történt.

Ez a missziós szándék másutt is tetten érhető, főképp az ausztriai evangélikusok mai életét bemutató térben. Ott azonban a rendezés biceg, és – bár az installáció „életfája” remekül ki van találva – már-már szegényesek és fantáziátlanok a tárgycsoportok. Pedig a kiállítás más részein nem hiányzik a kreativitás és a fantázia.

– Valóban, ismert szóképek és szimbólumok elevenednek meg a kiállításon. Mindjárt az elején egy valódi „hídon” megyünk keresztül, hogy megtapasztaljuk: a reformáció híd a középkor és az újkor között. Utunk egy toronylány folytatódik, ami Luther toronyélményét idézi a

„vált fülűeknek”. Ha a torony üvegfalán kinézünk, akkor az oly sok bibliai képet megidéző szőlőtő mellett azt az almafát látjuk, amelyet Luther ültetett volna el, ha megtudja, hogy holnap elérkezik az utolsó ítélet napja.

– A látogató fantáziáját is megmozgatja az állandó kiállítás egyik csúcspontja, a 17–18. századi „titkos protestantizmus” korát bemutató installáció. Egy korabeli parasztház konyhájában járunk, ahol három el-

rejtett Bibliát kell megtalálnunk. Az anyanyelvi Szentírásnak, protestáns énekeskönyvnek vagy más protestáns műveknek ugyanis még a birtoklása is tiltott volt ebben a korszakban. Aki a három rejtett könyvet megtalálja, minden bizonnyal nem felejt el, mit jelentett a kíméletlen vallásüldözés. Persze azt sem könnyű megtalálni, hogy honnan teremtetek elő kétféle eurót a múzeum felépítéséhez.

– Mi a padló alatt is hiába keresnénk ennyi pénzt, de biztosan mondhatom, kicsit kevesebb is megelégednénk... A nyugalmazott szuperintendens úr, aki a múzeum alapítója és vezetője, azt mesélte, hogy az ausztriai evangélikusok hét éven keresztül fejenként havonta tíz schillinget utaltak át az alakuló múzeum számlájára. Ezenkívül persze állami, tartományi és egyházi támogatást is kaptak. Érdemes eljátszanunk a gondolattal a Deák téri

múzeum felújításának, bővítésének küszöbén: „evangélikus fejenként” havi száz forint egy év alatt is nagyot lendíthetne!

A szerzők (beszélgetőtársak) az Országos Evangélikus Múzeum munkatársai

A hittel felismert igazság mellett

A reformáció hónapjában az ünnep emberéről, Luther Mártonról beszélgettünk Véghelyi Antal evangélikus lelkésszel

– *Mint korának, a középkornak embere, mennyiben volt Luther erede- ti, új, modern, „beleváló”? Annyi- ban, hogy a kor társadalmában és egyházában szinte példátlanul kara- kán módon gondolkozott, és mert szólni, cselekedni?*

– Luther korában a teológiai tudomán- yok között az írásmagyarázat alárendelt szerepet töltött be. A teológia „ki- rálynője” a skolasztika volt, ami az ókori görög filozófián, elsősorban *Arisztotelészen* alapult. Luther felismerte, hogy a teológia nem „szent filozófia”, hanem a Szentírás értelmezése. Ez a maga korában tel- jesen új volt. Luther írásmagyarázati elvei is nóvumnak számíto- tak. Elvetette a közép- korra jellemző allegori- záló értelmezést. Nem a sorok között olvasva akarta megtalálni a bib- liai szövegek értelmét, hanem az Írás elsődle- ges jelentését kereste.

Luther – mint a Szentírás doktora – nemcsak felismerte, hogy az egyház tanítá- sában és kegyességé- ben sok minden ellen- kezik Jézus Krisztus- nak az evangéliumok- ban és az apostoli levelekben megör- zött tanításával, hanem hivatalából eredő kötelességének érezte, hogy szavát is felemelje, cselekedjen a jé- zusi tanítással ellenkező tanok ellen.

– *Melyek voltak ezek az akkor annyira „nagyot ütő” tettek? Amelyek miatt – noha nem volt napilap, inter- net, mobiltelefon – hihetetlen gyorsan és erővel terjedtek tételei? Valóban fu- tótűzként ment híriük az Ágoston-ren- di szerzetes nézeteinek?*

– Igen, így volt. Luther 1517-ben a búcsúcédulák árusítása ellen tiltako- zó *95 tételének* megírásával és októ- ber 31-re, mindenszentek ünnepének előestéjére időzített közzétételével – szándékán kívül – olyasmit tett, ami visszafordíthatatlan folyamatot indí- tott el nemcsak az egyház, hanem Eu- rópa életében is, és az egész világ szá- mára elhozta az újkor hajnalát. Tör- ténelmet hamisít, aki ma Luther és 1517. október 31. megkerülésével be- szél reformációról. Tény, hogy a 95 té- tel nyomán kibontakozó események végre rést ütöttek Rómának nemcsak az egyház fölötti egyeduralmán, de véget vetettek annak a középkori gyakorlatnak is, hogy Európában uralkodó csak a római pápa hűbére- seként kerülhet trónra.

– *Őn jól ismeri műveiből Luthert – a személyiségét is. Régóta izgat a kérdés: mondhatjuk-e, hogy Isten- nek olyan kiválasztott embere volt, aki szinte a prófétákhoz hasonlóan meg- bízott egy nagy, (élet)veszélyes fel- adattal, amelyet aztán véghezvitt? Milyen Luther-személyiséget ismert meg őt olvasva, fordítva, a prédika- cióiból?*

– Attól mindenképpen tartóz- kodnunk kell, hogy a mohamedánok hitvallásának mintájára – „Egy az Is- ten, Allah, és Mohamed az ő prófé- tája” – tekintsük Luthert Isten választott eszközének, újkori prófétájá- nak. Inkább arról van szó, hogy a 16. század első felében Luther volt az, aki – korántsem alaptalan félelmeit le- győzve – megtette, amire doktori es-

küje is kötelezte, és nem jelentékte- len papként vagy szerzetesként, ha- nem az egyház tudományát, a teoló- giát művelni hivatott egyetem tan- székvezető tanáráként emelt nyil- vánosan szót a keresztény hitnek a Szentírásból felismert alapvető igaz- ságai védelmében, az ezekkel össze nem egyeztethető tanítások, hagyo-

FOTO: ZSOLICZAI BALÁZS

mányok és szokások ellen. Ezért megtapasztalhatta, hogy Isten mel- lette áll akkor is, ha adott esetben egy egész birodalmi gyűlés előtt, papi fe- jedelmek és uralkodók előtt állva kell az igazságról tanúskodnia.

Isten tehát annyiban választotta Luthert, amennyiben Luther – min- dennel dacolva – a hittel felismert igazság mellett tanúskodást választotta, tudva, hogy „veszedelmes do- log bármit is a lelkiismeret ellen cselekedni”. Ha az Európában akkor vezetőnek számító párizsi Sorbonne vagy bármely más egyetem teológi- ai tanárai közül hasonlóan döntött volna valaki, Isten minden bizonnyal őt is támogatta volna.

– *Miért lehet szeretni Luthert? Mitől a ma, sőt a jövő embere? Mi- ért hat emberek millióira, akik büsz- kén nevezik magukat lutheránusok- nak, követőinek?*

– Luther hatásának megítélésakor óvatosnak kell lennünk. A magukat követőinek vallók népes – ma het- venmillió lélekre becsült – táborában mindig voltak olyanok, akik a refor- mációban csupán tiltakozó mozgal- mat láttak. Ma is sokan gondolják, hogy evangélikusnak lenni annyit, mint tiltakozni, protestálni a római katolikus egyház téves tanításai, ha- gyományai és hatalmi törekvései el- len. Luther azonban egész életében az igazság tanúja volt. Nem a tilta- kozásban lelte örömét – bár néha ezt is meg kellett tennie –, hanem ma- kacsul az igazság mellett tanúskodott. Elsősorban ebben kell követnünk őt. Ám ehhez jól kell értenünk, mi is az az igazság, amit Luther fölismert, és ami őt reformátorrá tette.

Luther toronyszobaélményként elhíresült, a *Római levél* tanulmányo- zása közben tett felismerése nem más, mint hogy Isten igaz: tehát nem a középkori templomok freskó- iról szigorúan letekintő Isten ha- ragja és ítélete veszélyezteti az ember életét, hanem a bűn. Következéské- pen az embernek nem azzal kell

foglalkoznia, hogyan hártsa el ma- gáról Isten haragját és ítéletét, hanem azzal, hogy miként szabaduljon meg a bűntől. És itt jut el Luther a másik felszabadító felismerésre: bár mi semmiképpen sem tudunk bűne- inktől szabadulni, Isten kész megsza- badítani tőlük Jézus Krisztus ke- reszthalála által.

Nagy bajforrássá válik, ha Luther re- formátori felismeré- séből csak ennyit ér- tünk meg: Jézus Krisz- tus keresztáldozatáért megbocsáttattak bű- neink. Nagy baj, ha úgy gondoljuk, hogy ebben a hitben nyu- godtan „ülhetünk a babérjainkon”.

Luther pontosan tudta, hogy a megbo- csátással Isten csak az első lépést teszi meg ahhoz, hogy a bűntől valóban megtisztítsón. De ez nem megy a ke- reszt fölvétele nélkül. Luther számára a ke- resztény hit alapmelő- diája Jézus szava: „*Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel na- ponként a keresztjét, és kövessen engem.*” (Lk 9,23) Mert Isten ke- resztek és szenvedések

által viszi végbe a bűn tagjainkban va- ló naponkénti megölését, hogy ezál- tal naponta az Istennek, de még in- kább Istenben való életre támad- junk föl.

Krisztus keresztjére nézve azért kell hinnünk bűneink bocsánatát, hogy ne rettenjünk meg, és ne gon- doljuk, hogy Isten a szenvedéseket, a keresztet büntetésből hozza ránk, hanem higgyük bizalommal, hogy pont e nemkívánatos dolgok által sza- badít meg bűneinktől, és teremt új- já Krisztus képére. Mert miként Lu- ther – az életében többször is kiadott – passióprédikációban mondja: Isten országába csak azok nyerne- bebo- csátást, akik a mennyei Atya való- ban fölismeri Krisztus képmását. Krisztus képmásának pedig életünk hátralevő kegyelmi idejében kell ki- rajzolódnia rajtunk, az Isten akara- tából bennünkért erő keresztek és szenvedések által. A múltban is, ma is, és a jövőben is csak így lehet hi- teles keresztényként élni.

– *Végezetül mit ajánl olvasásra Lu- thertől annak, aki a reformáció ün- nepe idején találkozni akar ezzel a nagy formátumú emberrel, szellem- lélek óriással?*

– A fentiekből következően – és nem amiért a magam fordításában jelent meg – kiinduláslul ajánlom mindenkinek Luther *Hogyan szem- léljük Krisztus szent szenvedését?* című passióprédikációját, amelyet a reformátor háromszor is kiadott élete folyamán. Feltehetően ennyi- re fontosnak tartotta. És természe- tesen ajánlom egyházunkban hitval- lási irattá is lett négy alapvető mű- vét: a *Kis és a Nagy kátét*, a *Schmal- kaldeni cikkeket* és *A keresztény ember szabadságáról* című könyvet. A teológia iránt mélyebben érdeklődőknek pedig *Erasmus* könyvére, a *De libero arbitrióra* (magyarul a cí- me *A szabad akaratról*) írt válaszát, a *De servo arbitriót* (*A szolgál akaratról*).

■ KÖHÁTI DÓRA

Roham a temetők ellen

■ RIBÁR JÁNOS

Bár a kereszténységtől elfordult tö- megekben összekeveredett a minden- szentek ünnepe (november 1.) és a halottak napja (november 2.), ez az irracionális egyveleg nem változtat már azon a tényen, hogy százezrek, sőt milliók rohamozzák meg – mint- egy népvándorlásként – ezekben a hűvös, melankolikus és őszi napok- ban a temetőket, látogatják a sírokat, és helyezik el a drágán vásárolt virá- gokat, koszorúkat; majd réveteg em- lékezés után kiverekszik magukat a föutra.

Mert rohanni kell tovább. A teme- tők bejáratánál kisebb-nagyobb du- gó alakul ki, türelmetlen hangok ha- sogatják a nedves levegőt, szitkok röppennek, negatív megnyilvánulá- sok villódnak; még jó, hogy kazal- nyi virágok, pántlikázott koszorúk és vásári bódék árnyéka mögé lehet rejteni az arcokat.

Évről évre monotonon ismétlődő torz jelenség ez, amellyel senki nem tud mit kezdeni, csak a virágárusok kínálják egyre hangosabban gyorsan hervadó virágjaikat, és ajánlgatják a kiüresedő emberi lélekre jellemző művirágokat. Merthogy az nem fonnyad el, és kibírja a hideget is.

Mínél inkább belelátni ennek a gyászrohamnak a depressziós lélek- tanába, annál inkább együttérzés ébred a szívünkben, mert aligha van annál nagyobb teher az emberi lélek számára, mint a „meg nem értés” ér- zése vagy az értelmetlenség diktálta tehetetlen sodródás.

Miért is ez a lavinaszerű roham? Ez a periodikusan ismétlődő invázió a temetők ellen? Se halál-, se gyász- feldolgozás. A letagadott, elfojtott, el- nyomott haláltudat, a tisztességesen fel nem dolgozott gyászművelni fájdal- mas – traumás, de nem tudatosított – görcsöt alakított ki az emberi lélek- ben, és nincs, aki ezt a hol tompán, hol élesen fájó lelki görcsöt kibogoz- za vagy kisimogassa.

Mert az már nem elég az Istentől és egyháztól eltántorgott lélek számá- ra, hogy temetőinkben számos he- lyen plakátok igyekeznek felhívni a figyelmet a halottak napján tartandó temetői istentiszteletre. A halált és gyászt fel nem dolgozott ember már nem képes automatikusan az igehir- detés felé fordulni, nehéz virágcsok- rokat cipelve trappol el az ideiglenes istentiszteleti hely mellett. Lelke be- csukódott, pedig a maroknyi gyüle- kezet lelkesen énekl: „Győzelmet vettél, ó, Feltámadott”, s *Händel* hal- hatatlan dallama sem szállítja már megriadt értelme számára a győze- lem, a halál feletti győzelem nagy üzenetét.

Ezek a modern temetőlátogatások emlékeztetnek az ókori primitív val- láások úgynevezett engesztelő áldoza-

taira. Komoly anyagi áldozatot hoz az a modern ember, aki virágot, koszo- rút vásárol, és így menetel szerettei sírja felé. Megrohamozza a temetőt, mert félreértette a bejárat feletti ki- írást: „Feltámadunk!” – így: „Fel! Tá- madunk!” S végzi a mai engesztelő ál- dozatot, azzal a ködös, amorf hittel, hogy akkor így minden rendben.

A nyolcévesforma kislfiú szórako- zottan és unatkozva nézegeti anyu- káját a sír mellett, aki igyekszik ízlé- sesen elhelyezni a virághegyet, és közben – fiának vagy önmagának – csendesen beszél: hogy fog örülni a nagypapa és a nagymama ennek a sok szép virágnak, meglátják, és bé- késen pihennek. A kislfiú bölcsen megkérdezi: „De hát nem haltak meg?” Az anyuka meghökkenve fel- néz fiacskájára, majd figyelemeltére- lésül megígéri, hogy hazafelé megve- szik a régen óhajtott játékot. S tovább rendezkedik a sír betonkeretében. Le- het, hogy az életükben, valaha, ami- kor itt voltak, valóban örültek volna a virágnak?

A fel nem dolgozott haláltudat és a lélek mélyén lappangó megrekedt gyázmunka sarkantyúzza embertár- saink óriási többségét. Morbid lát- vány, mégis szép a sok-sok virág és különösen az este sötétjébe öltözkö- dő temető gyertyacsillagos valósága.

Talán az áhitat csendjében – ott a lélek mélyén – mégiscsak megszólal egy Hang. S a korszellemet háttérbe szorítva belezeng az emberi szív va- lóságába, hogy mégiscsak több az ember, mint pusztá anyaghalmoz és történelmi melléktermék. Talán egy távoli makacs harangzó vagy oda- szűrődő keresztény ének valamit el- indít a magányos lelkekben. „Uram, ó, add, ha vándorutam...” vagy egy húsvéti ének a feltámadásról...

De ehhez kell Isten népe, amely szintén kimegy a temetőkbe emléke- zni, ám a hangsúly nem a méregdrága „engesztelőáldozati virágokon” van, mert ez az emlékezés már nemcsak fe- lületesen a múltba fordul, hanem a Megváltó felé, aki azt is mondta, hogy „*én élek, és ti is élni fogtok*” (Jn 14,19).

Isten népének a szívében kell hor- doznia a szent ígéket, a jézusi kijelen- téseket. S ha ezzel közlekedik a világ- ban (a temetők világában), szent missziót teljesít be. Mert az örök élet parancsolat! Ahogy csak Jézus merte megfogalmazni a *Tíz-* és a nagy paran- csolat után: „*En pedig tudom, hogy az ő parancsolata örök élet.*” (Jn 12,50)

A feldolgozatlan gyász és a halál- félelem legnagyobb gyűbécse ellenszere Isten ígéjének megszívlelése, és ak- kor már nem roham lesz a temetők ellen, hanem hálaadás a régiekért és megbékélt várakozás az örök életre Isten országában, kegyelemből.

A szerző a Nyugat-békési Egyházme- gye esperese

Áldáskönyv harmadik kiadásban

A nagy sikerre való tekintettel egy éven belül immár har- madszor jelentette meg a Lu- ther Kiadó *Varga Gyöngyi Áldáskönyv* című kötetét. Ez al- kalomból a szerző (az Evangé- likus Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszékének do- cense) múlt csütörtökön dedi- kálással összekötött szemé- lyes találkozáson fogadta olvasóit kiadónk Üllői úti könyves- boltjában.

■ BODA ZSUZSA felvétele

A vörösiszap prédikál

Az emberek jöttek-mentek, vásároltak, tettek-vettek, szorgoskodtak ezen a napon is, akárcsak a többin. Hogy kezdődött? Csak azok tudják, akik átérték. Az évtizedek óta gyűlő ipari melléktermék, a vörösiszap egyszer csak utat talált magának, talán egy már régóta lassan táguló hajszálrepedésen át, és percekben belüül ellepte a környéket. Nyomában pusztulás, szenvedés, halál. Akit elért az áradat, és nem volt mibe kapaszkodnia, azt magával sodorta.

Emberi mulasztásról beszélnek, keresik a felelősöket, költséget, energiát nem kímélve mentik, ami menthető. A kár, a veszteség mindamellett óriási, szinte felbecsülhetetlen. Megnyomorodott életek, megmérgeződött vizek, termőföldek, lakhatatlanná vált otthonok, s mindez azért, mert valakik nem figyeltek oda, nem vették komolyan a potenciális veszélyt, csak tessék-lássék módon felügyeltek, ellenőriztek, csak az anyagi haszon lebegett a szemük előtt.

Nem hasonlít ez az egész kísértetiesen arra, ami minden emberi életet meg tud nyomorítani; nem ismerhető fel a vörösiszapban a bűn természet?

A világ egyre jobban telítődik a bűnnel, annak legkülönfélébb megnyilvánulásaival. Már nem rejtőzik, szabadon árad mindenfelé. Fiatal életek mennek tönkre, idős emberek félnek alkonyatkor kilépni az utcára, lakásmaffiák ügyködése nyomán hajléktalanná válnak nem is kevesen. Ahova behatol a bűn „vörösiszapja”, ott életek munkája semmisül meg, ép emberek válnak ronccsá, családok borulnak gyászba.

Mintha ez a szemünk előtt lejátszódott katasztrófa azt tenné szemléletessé, hogy mitől menekülhetünk meg, és hogy mibe került Istennek a mi megmentésünk. A bűn áradata csak a kereszt fáján kiomlott vérről, Jézus odaáldozásával vesztíthetett pusztító erejéből. Aki ebbe a fába belekapaszkodik, csak azt nem sodorhatja el az ár, és akit az a vér „megmoshat”, az menekül meg a halálos következménytől.

A sokszor ismételt szavak elkopnak, az éberség veszít frissességéből, az élet egyre gyorsuló tempója, az információ-áradat elvonja a figyelmet a „hajszálrepedésekről”. Jó, ha megállunk egy pillanatra, és túl mindazon, amit ez a katasztrófa anyagi világunk vonatkozásában felvet, felszínre hoz, elgondolunk azon is, amire a Szentírás szüntelenül figyelmeztet. Hogy mennyire sebezhető az életünk, mennyire félelmetes valóság a bűn, és hogy a megmenekülés egyetlen stabil pontja Jézus keresztje.

Isten Lelke sokféle módon ébresztget bennünket, és a legrosszabb történeken keresztül is rányithatja szemünket Isten mentő szeretetére.

■ SZÁNTÓ VILMOSNÉ

Segélycseppek az iszaptengerben

► Devecser és Kolontár neve október 4. óta mindenki előtt ismert. Az 5400 lakosú kisváros és a 840 fős kisközség néhány utcája olyan katasztrófát élt át, amely mindeddig példátlan az 1956 utáni magyar történelemben, és csak háborús vegyi támadáshoz hasonlítható. A lúgos vörösiszap pusztítását e két település szenvedte meg leginkább. Soltvadkerti aktivisták kétkamionnyi segélyt, valamint kétmillió forint anyagi támogatást gyűjtöttek össze néhány nap alatt, majd személyesen juttatták el az érintett településekre...

Soltvadkert, 2010. október 13., szerda, hajnali 4 óra. Két kamion és egy kisbusz indul útnak Devecser felé. Kilenc nappal vagyunk a katasztrófa és négygel a helyben meghirdetett segélyakció után. Én az egyik kamion anyósülésén kapok helyet. A sofőr maga az ötletgazda és fő szerve-

A segély

Négy nap kellett hozzá, hogy Soltvadkert, Kiskunhalas, Bócsa és Révkomárom segítőkész lakosai kétkamionnyi „árut” adjanak össze. Ez utóbbi város a fő szervező és ötletgazda. Kovács András „Bundzsi” taxis barátai még ott felpakoltak a kamionra, amit csak tudtak, majd Vadkertre érve az itteni aktivisták raktak fel mindent. A tapasztalat az, hogy az adakozók tiszta és megfelelő minőségű ruhákat, illetve ágyneműt adtak össze. Csupán a nejlonszák volt néha túl vékony; ezeket még a rakodás előtt át kellett csomagolni vastagabbakba. Emellett érkezett pelenka, gyerekágy, szekrény, polc és tisztítószert is. Szinte külön teherautót töltött meg az ásványvíz és az üdítő. A mintegy kétfélmillió forintnyi készpénz-adományt az önkormányzati képviselők, a protestáns gyülekezetek, cégek és magánszemélyek adták össze. Az összeget közvetlenül Devecser Polgármesteri Hivatalának utalta el a város.

zó, Kovács András „Bundzsi”. Végig a kézi váltót használja – így jobban érzi a négyszázhetven lóerős Scaniát. Negyven tonnát is megbír a tizennyolc méteres jószág, de most csak huszonöt tonna van rajtuk. „Ez így kényelmes!” – mondja mosolygva a tulaj.

A másik kocsi egy négyszáznegyven lóerős Renault Magnum, mintegy tíz tonna rakománnyal, főleg ruhával. Mögöttünk pedig a kisbusz, benne az aktivisták között két egyházi ember: Sipos Ajtony Levente református és Homoki Pál evangélikus lelkész. Mindkét gyülekezet több száz-ezer forintot adott a nemes célra: a perselypénz mellett egyéni adományokat is gyűjtöttek.

Teli raktárak

Napkelte után néhány órával már a helyszín közelében járunk. Egy kereszteződésnél látunk egy áthúzott Devecser táblát. Mi az autókön olvasható „Segélyszállítmány” felirattal és a máltai kereszttel természetesen

bemehetünk, de a „katasztrófatűríták” már kiharancsolták a rendőrök.

Az út mellett egykor sikerre tervezett, mára nagyrészt lepusztult ipari létesítmények. (Mint később megtudtuk, a kilencvenes években néhány millióért ki lehetett privatizálni ezeket a hajdani „csodákat”.) Mindenesetre a munkanélküliséget itt még kordában tudják tartani a természettel. Aztán hogy milyen áron? – éppen most látjuk...

Megérkezünk a megbeszélt helyre: a Devecser előtti közsgében, Pusztamiskén Takács László helyi polgármester és néhány közcélú munkás fogad minket. Megtudjuk, Kolontárra senkinek sem szabad bemennie, Devecseren pedig beteltek a raktárak. Egy helyi vállalkozó fedett depójában rakodunk le. A raklapos árut (például az ásványvizet) targoncával, a zsákokat kézi erővel rakjuk a helyükre.

Bemegyünk a faluházára intézni a hivatalos papírokat. Itt szembesülünk azzal, hogy a kolontári polgármesteri hivatalt a pusztamiskei könyvtár-

A máltaiak

Velünk utazott Szöllősi István, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat kiskunhalasi munkatársa is. Miután Soltvadkertről megkeresték őket, Halason is megindították a gyűjtést. Mint elmesélte, plébánosuk a vasárnapi misén hirdette meg az akciót, és keddre elég sok minden össze is jött: tartós élelmiszer, ruházati cikkek, babakocsi, porszívó, gyerekjátékok, csomagolóanyagok és zsákok. A soltvadkerti katolikus egyházközség külön szervez majd gyűjtést.

ban helyezték el. Az irodista hölgyek gondterheltek, de teszik a dolgukat. Az ilyen helyen „szokásos” nevetgélés most nem hallatszik egyik irodából sem.

Negyven éve tudják

Befut egy helyi vállalkozó: Mági Imre Devecseren lakik, de egy telepelye itt, Pusztamiskén is működik. A televíziós híradóban az ő traktorai látszanak, amikor a károsultakat mentik az áradásból. Most szomorúan mutatja: a szennyvíziszap beleete magát a gépei alumínium alkatrészeibe, nem tudni, milyen kárt okoz majd a későbbiekben.

– Mi mindennap ott voltunk Kolontáron, a helyszínen, és segítettünk, ahol tudtunk – mondja. – Van néhány házam a faluban, amiket ingyen odaadtam rászoruló családoknak. Mit kértem volna tőlük? A pótkocsimon hoztam ki őket a falujukból, abban a ruhában, ami épp rajtuk volt. Hogy mijük maradt? A csillár a szobában, meg a padláson tárolt lom! Sajnos vannak olyanok is a környéken, akik magas albéleti díjat szednek a rászoruló családoktól.

Takács László pusztamiskei polgármester néhány adatot mond: kétszázötven családnak vitte el mindenét a vörösiszap. Többször ennyien vannak azok, akiknek szántóföldje, istállója és

A SZERZŐ FELVÉTELEI

üzeme vált használhatatlanná. Az ár átcsapott a területen, a házakat egy-két méter magasan elöntötte, majd szétterülve felszivódott a földeken. Most a mentesítés zajlik. Szerencsére a kormány és a magyarországi lakosság teljes mértékben az ügy mellé állt.

Közben Szarka Gyula, Kolontár jegyzője is előkerül. Nagy köszönettel veszi át – jelképesen – az adományt. Az iszapárról így beszél:

– A mai napig nem tudok felocsúdni ebből a megdöbbentő tragé-

Az elosztás

A segélyeket nem azonnal osztják ki. Ennek több oka van. Először is: nem tudják pontosan, hol is van a lakosság. Vannak, akik az ajkai sportcsarnokban, mások rokonoknál, megint mások szükségalakásokban találtak ideiglenes szállásra. A ruhaféle és a tartós élelmiszer száraz helyen eláll. A tervek szerint akkor adják majd oda a segélyt, amikor a házakat valamennyire rendbe hozzák, vagy olyan lakásba kerülnek a károsultak, ahol már van hová elhelyezni a holmikat. Az elosztást külön szervezet végzi.

bi szolgálattevő maszkot viselnek. Most egy kicsit többen is vannak az utcán, hiszen éppen Orbán Viktor érkezik a városháza elé. Az új polgármesterrel, Toldi Tamással csak pár szót tudunk váltani: bizakodó, és hála-lan köszön minden adományt – de máris rohan fogadni a kormányfőt.

Lejebb, a mélyen fekvő városrészen vegyvédelmi katonák és biztonságiak mozognak: száll a fehér por, amely remélhetőleg semlegesíti a lúgos vörösiszapot. A látvány sajnos még mindig (rém)híradóba illő: vörös sár, benne bútordarabok, vi-

Bízom benne, hogy a községem nem szűnik meg.

Élet az iszap alatt

A kirakodás végeztével megmutatják a vöröslő mezőket. A növényzet nem pusztult ki a lerakódott iszap

gasztalan házak, kidobált lomok, teherautók, rendőrök... Ember legyen a talpán, aki itt vigasztal, és rendet tesz. Mi mindenesetre hozzájárulunk: pénzzel, ruhával, munkával, imával... Mint sokan mások.

■ IFJ. KÁPOSZTA LAJOS

ÍZES EMLÉKEK

Almaleves bazsalikommal

A múlt századdal egyszerre született. Kicsi falu volt az övé, annak minden előnyével és hátrányával. A falu felső szélén laktak, csak pár lépésre volt a háztól az erdő, ismert minden fűvet, fát, madarat. Más akkori családdal ellentétben csak ketten voltak testvérek, és mivel ő volt az idősebb, és fiú nem volt a háznál, már nyolc-kilenc évesen ökröt és tehenet vezetett szántáskor, szénát gyűjtött, ha épp azt kellett, vigyázott a hűgára, és ebéddel várta a földetről hazatérő szüleit.

A csöregő volt a kedvence. Mesélte, hogyan sütött egyszer egy egész ládafiókkal. Titokban készítette egyszer, amikor a szülei a mezőn voltak. Ha több volt a liszt, tett hozzá zsírt és tejet, de így nagyon lágy lett a tészta, hát tett még hozzá egy kis lisztet. Így ment ez, amíg meg nem telt a láda fiókja. Szegény anyja kétségbeesve vette tudomásul, hogy nagyon fogy a zsír. Hogy fog kitartani télig, amikor disznót vágnak?...

Fiatal lány volt, amikor sorra el kellett siratnia az első világháborúba menő és onnan soha vissza nem térő legényeket. Átélté Trianon fájdalmát. A második világháborúban megtanulta, hogyan védje meg három lányát és dugdossa a betevő falatot az orosz katonák elől.

Korán megözvegyült. Már negyvenévesen hófehér volt a haja, és férje halála után fekete ruháját többé sosem cserélte világosra. Minden munka csak rá várt. Lányai férjhez mentek. Aztán jöttek az unokák, akiket szintén becsülettel felnevelt.

Én az egyik dédunokája voltam, mégis a kedvence, mert csak én laktam egy udvaron vele. Emlékszem, ahogy nő létere kaszált, tehenet fejt, szénát gyűjtött, télen kendert font, szőtt...

És én mindenben őt akartam utánozni. Négy-öt évesen nekem is kellett kis guzsalyt csináltatni, és volt kis orsóm is, de az én fonalam legalább ötször olyan vastag volt, mint az övé. Egyszer, amikor nem volt a szobában, a szövőszékébe is beleültem, és egész más mintát szőttem, mint az eredeti. Nem haragudott érte, jót nevetett, hogy a fenyőágas abroszban van egy tenyérnyi barackmag. Azóta is őrzöm azt a szőtttest, amelynek a közepén más a minta.

Délben mindig lefektetett aludni. Ő sokkal hamarabb elaludt, én ilyenkor óvatosan kimásztam az ágyból, és szaladtam játszani. Utána jóízűeket nevetett. Fekete ruhája és fehér haja ellenére volt a szemében valami gyermeki, őszinte huncutság. Minden este mesét mondott, és én minden este más mesét kértem. Hihetetlen, de sosem láttam, hogy unja a mesemondást, és egy új mese kitalálása sem jelentett neki nagy gondot.

Télire verembe tette az almát; tavasszal olyan volt, mintha akkor szedték volna a fáról. Szerettem, ahogy a hosszú tél alatt átvette a föld illatát. Nagy kertünk volt, tele gyümölcsfával, a zöltséget is megtermeltük, és a zöltségágysók mellett mindig volt virág is szép sorba vetve.

Szinte a semmiből tett az asztalra sok finom falatot – valami ördögi vagy inkább angyali érzéke volt az ízek varázslatához. Egyszer dőbenten néztem, ahogyan leszedi egy marok fehér színű virágzó növény levelét, és beleteszi az éppen készülő almalevesbe. Nem nagyon

akartam megkóstolni, de ahogy mégis sikerült rábeszélnie, attól a naptól a virágos almaleves lett a kedvencem. A zöltségágysók széleit minden évben nyáron a titokzatos fehér virág díszítette, csodás, fényes zöld levelekkel.

Nyár végétől késő tavaszig szinte minden héten vendég voltam dédmamánál az illatos almalevesre, de felejtethetlen volt a szilvalekváros derelyéje vagy a paprikás csirkéje is. Nem is akartam megenni, amit édesanyám tett elem, mondván, „a dédi főztje sokkal jobb”.

Amilyen nehéz volt az élete, éppolyan könnyű volt a halála. Kilencéves voltam. Mivel mindig ketten mentünk vasárnaponként a templomba, akkor reggel is szépen felöltözött az ünneplő fekete ruhájába. A fekete kendője alól kikandikált hófehér haja, és a csillogó kék szemében ott volt akkor is a tűz és a gyerekes mosoly. Kézen fogva vártuk a templom előtt, hogy bemehessünk, de ő már nem ment be soha többé. A keze, amely a kezemet fogta, egyszer csak elengedte az enyémet. Pár pillanat múlva már másét fogta valahol a mennyországban...

Nem emlékszem, hogy mi is történt ezek után. Még a temetésére sem emlékszem, csak azt tudom, hogy borzasztó volt gyerekfejjel először a halál fogalmát feldolgozni, másodszor meg azt az úrt, amit a dédi hiánya okozott. Nem volt több mese, nem hallottam azt az őszinte, szívből jövő nevetést, nem tanulhattam többet tőle semmit a régi idők fortélyaiból. A fehér virág sem szegélyezte többé az ágyások szélét, így az almalevest sem voltam már hajlandó megenni a titokzatos virág levelei nélkül.

Sok év telt el azóta, az élet elég messze sodort a szülői háztól. Nekem is lett egy nagy kertem, ahol már én

ültetgetem a zöltséget, ápolgatom a fákat, és persze hagyok helyet az ágyásokat szegélyező virágoknak. Így került a paradicsom mellé sarkantyúka, az eper szélébe menta és citromfű, máshol meg zsályával és bazsalikommal ültettem be az ágyások széleit. A virágok látványa még na-

gyobb örömmel töltött el, mint a pírsló paradicsomé vagy a szépen gömbölyödő karalábéé.

Egyszer a bazsalikomágyást nézgettem, és gyönyörködtem a növény csodás, fényes leveleiben, illatos, fehér virágaiban. Az illat eszembe jutott egy ízt, amelyet gyerekkoromban úgy szerettem: a dédnagyamám almalevesét.

Hány évig nem tudtam, mi volt az a csoda fűszer, ami olyan feledhetlenné tette az egyszerű almalevest! Könnyeket csaltak a szemembe az emlékek, jó volt visszagondolni arra az arcra, amelyet akkor, kilencévesen láttam utoljára. Már nem volt bennem semmi félelem, az idő begyógyította a sebeket, amelyeket a hirtelen halála okozott. Gyönyörű napom volt. Csak jöttek az emlékek, jöttek, felszakadt előttük a gát...

Azóta minden évben ültetek bazsalikomot, de almalevest nem főzök, úgysem lenne olyan, mint az, amikor gyerek voltam, és mint amit a dédi főzött. Maradjon meg emléknék az íz és a hozzá társuló, huncut mosolyú szempár, amely csak rám tudott úgy mosolyogni...

Hálás vagyok a sorsnak, mert ismerhettem a dédanyámat, és hálás vagyok, hogy olyan dolgokat tanulhattam tőle, amelyekről a mai fiatalok talán nem is hallottak. Mert ki emlékszik ma már a frissen töltött szalmazsák illatára vagy a tollfosztók hangulatára? Az ezeregy divatörület világában az sem érdekel senkit, milyen érzés megtapasztalni fonás és szövés közben az alkotás örömét.

Az élet úgy hozta, hogy a munkám idősgondozás lett. Nem könnyű, mégis szeretem, mert a húsz-harminc éves néni között mindig akad egy, akinek ugyanolyan gyerekes fény van a szemében, mint a dédinek. Ez a csillogás erőt ad, elfelejtem a fáradtságot, ha a szemükbe nézek. Egy kicsit én is belehalok a halálukba. Idő kell,

Kérdések és válaszok

M. L. emlékére

Vannak kérdések, amelyeket hívőként, főleg lelkeszként nem tehetnék fel magamnak. De mivel az ember ember, mégis felteszem...

Például ezt: miért van halál a világon? Tudom, mi a felelet: a bűn zsoldja a halál. De miért van szenvedés, oly sok kín és fájdalom is az elmúlás előtt? Miért nem lehet testi gyötrellem nélküli az elmenetel a haldokló számára? És miért nem lehet vívódás nélkül való a földi létből való távozás a hozzátartozónak, aki nem tudja, mivel és hogyan enyhíthetné családtagja fájdalmát?

Újra és újra felmerülő kérdések, és csak néhanap érkezik egy-egy válasz. Olykor úgy, hogy nem is várom.

Még csupán pár napja annak, hogy megállhattam egy haldokló ágya mellett. Beszéltem hozzá. Megittam. És éreztem, hogy menekülni akarok. De nem csak akarok, menekülök is. Messze a szenvedésétől, amelyet, hiába is akarnám, nem tudok enyhíteni.

Messze attól az érzéstől, hogy a halál félelmetes és ijesztő. Messze a

bennem formálódó kéréstől, amely egyre csak erősödött. Nem akarom, hogy meghaljon, azt akarom, hogy éljen!

Elfutottam. Tőle. Ebből a helyzetből. És kicsit talán Istentől is. Ám ő, a szerető, gondoskodó Atya „mégis” utolért. Szíven talált. Egy emlékekkel. Eszembe juttatta, mit is mondott talán egy hónapja éppen az, aki most köszönt el földi életétől, az, akitől én oly gyáván elfutottam.

Amikor kis idővel ezelőtt beléptem hozzá, ő így szólított meg: „Ügy összekoltak itt körülöttem mindent, mintha az éjjel meghalnék...” A szívem a torkomban dobogott. Összeszedtem minden bátorságomat, és megkérdeztem tőle: „Kész lenne rá...?”

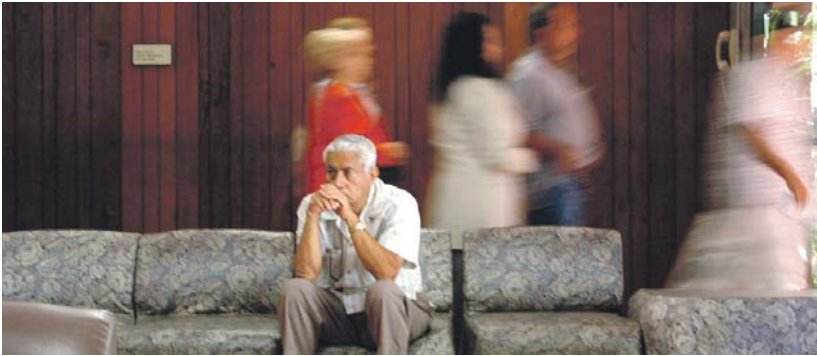
Azt felelte: „Bármikor...”

Még megvárta a fiát, aztán elhunyt.

Hiszen lélekben ő már készülődött. Úton volt már.

Elment, de valamit mégis itt hagyott nekem, a hátramaradónak: a bizonyosságot arról, hogy hazaérkezett.

■ GAZDAG ZSUZSANNA

HETI ÚTRAVALÓ

„Más alapot senki sem vethet a meglevőn kívül, amely a Jézus Krisztus.” (1Kor 3,11)

Szentháromság ünnepe után a 22. héten – egyben a reformáció hetében – az *Útmutató* reggeli s heti igéi a teljes Szentírás üzenetét – törvényt és evangéliumot, ítéletet és kegyelmet – hirdetik. „*De nálad van a bocsánat, ezért félnek téged.*” (Zsolt 130,4) „A Seregeknek Ura velünk van, Jákób Istene erős várunk.” (GyLK 707) A felvonóhíd még le van engedve; ám egyedül Jézus az Atyához (vissza)vezető út, ő a mi igazságunk és örök életünk! Életünk helyreállítását, Isten akarata szerinti visszaformálását ő végezheti el. Krisztusért, kegyelemből, hit által igazulunk meg Isten előtt aranyevangéliuma alapján: „*Mert úgy szerette Isten a világot, hogy engesztelt Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen*” (Jn 3,16) ma! „Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz.” (Zsid 13,8; LK) Az Úr „*Krisztus szabadságra szabadított meg minket*” (Gal 5,1). S Luther így folytatja: „... az örök haragtól, és lelkileg tett szabaddá. Őbenne szabaddá lettünk törvénytől, büntől, haláltól, ördög hatalmától s a pokoltól; mert Krisztusért a felséges Isten kegyelmes hozzánk.” De kik is a boldogok? A *Hegyi beszéd* nyitánya nyolcszoros üdvígéretet tartalmaz, s a mennyek országát ígéri minden christianusnak. „*Örüljetek és ujjongjatok, mert jutalmatok bősége a mennyekben...*” (Mt 5,12) Pál is hirdeti, hogy az Isten igazsága minden Krisztust követő – kegyelemből, hit által. „*Hiszen azt tartjuk, hogy hit által igazul meg az ember, a törvény cselekvésétől függetlenül.*” (Róm 3,28) „*Térj hát meg Istenedhez*” (Hós 12,7), mert a Seregek Ura segítségével vissza is térhetsz őhozzá, és csak benne reménykedj szüntelen! A Szent Bibliában a törvény és az evangélium egyaránt Isten kijelentése. És ő – az összetört korsó képével – Jeruzsálem pusztulását hirdeti: „*Úgy összetöröm ezt a népet és ezt a várost, ahogyan összetörik a cserépedényt, úgyhogy nem lehet többé éppé tenni.*” (Jer 19,11) Jézus Urunk a képmutató ítélkezéstől óv: „*Ne ítéljete, hogy ne ítéltessetek! Mert amilyen ítélettel ítéltek, olyannal íteltettek...*” (Mt 7,1–2) Urunk nem is csak a laodiceai gyülekezetnek üzeni ma: „*Akit én szeretek, megfeddem és megfenyítem: igyekezz tehát, és térj meg! Íme, az ajtó előtt állok, és zörgetek: ha valaki meghallja a hangomat, és kinyitja az ajtót, bemegyek ahhoz, és vele vacsorálok, ő pedig énvelem.*” (Jel 3,19–20) Ez a deformálódott szív reformációja: az éden kertjében elvesztett örök életünk helyreállítása, az Isten akarata szerinti visszaformálása csak Krisztusban lehetséges! De aki vele győz – mert Krisztus győzhetett benne –, az vele ül az ő trónusán! Az utolsó vacsorán Jézus megnevezi árulóját: „*Aki velem együtt mártja kezét a tálba, az árul el engem.*” (Mt 26,23) Isten ítélettel tisztítja népét: „*Sion ítélettel váltatik meg, megterőli igazság által.*” „*Ha vétkeitek skarlátpirosak is, hófehéreké válhattok...*” (Ézs 1,27.18) Te „tisztítsd meg szíved (...)! ...mosódj hófehérré (...)! Térj meg kedvére! (...) Vagy üdvöd veszted! (...) Véled az Úr van!” (EÉ 460) Erős várunk az Úristen!

■ GARAI ANDRÁS

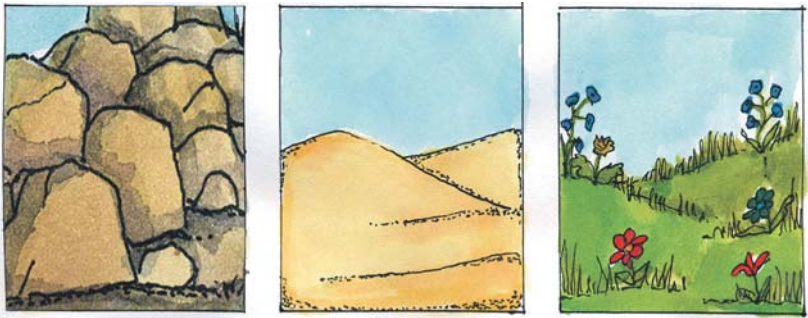
NAPOS OLDAL

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

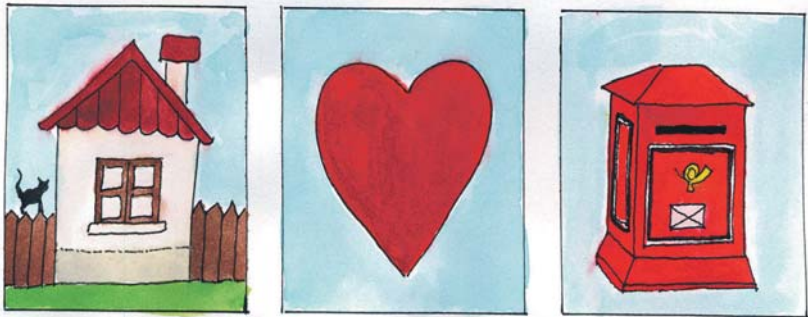
A Hegyi beszéd

► *Máté evangéliumában olvashatjuk Jézus Hegyi beszédét. Ebből néhány mondatot itt, a Napos oldalon is idézünk. A rajzok közül válasszátok ki a hiányzó szót ábrázolót, és a megoldást írjátok a vonalra!*

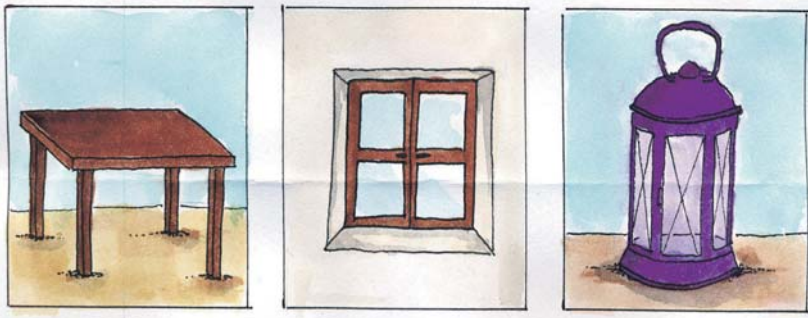
Aki hallja a szavaimat, és úgy is cselekszik, hasonló lesz az okos emberhez, aki építette a házát. És ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, feltámadtak a szelek, és nekidőltek annak a háznak, de nem omlott össze. (Mt 7,24)

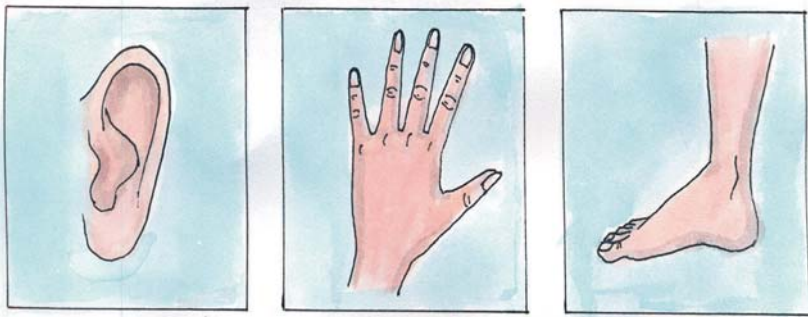
Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben. Mert ahol a kincsed van, ott lesz a is. (Mt 6,19–21)

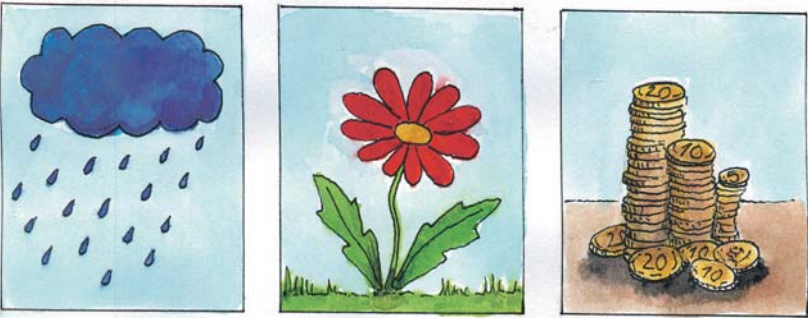
A lámpást sem azért gyújtják meg, hogy véka alá, hanem hogy a tegyék, és akkor világít mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok is az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátoakat. (Mt 5,15–16)

Te pedig amikor adományt adsz, ne tudja a bal, hogy mit tesz a jobb, hogy adakozásod titokban történjék; a te Atyád pedig, aki látja, ami titokban történik, megfizet neked. (Mt 6,3–4)

Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket, hogy legyetek mennyei Atyátoknak fiai, aki felhossa napját gonoszokra és jókra, és ad igazaknak és hamisaknak. (Mt 5,44–45)

Kedves Gyerekek!

► Öt részes sorozatunkban az állatok, különösképpen is a madarak nagy barátja és ismerője, *Schmidt Egon* bácsi mesél a körülöttünk élő állatokról. Minden alkalommal két állatról olvashatunk, közülük az egyik madár. A *Budai Tibor* gyönyörű rajzaival illusztrált ismertetés végén mindig találhattok majd három-három kérdést. A helyes válaszoknak utána kell keresnetek. A megfejtéseket gyűjtésétek össze, és küldjétek be szerkesztőségünk címére (1085 Budapest, Üllői út 24.). A borítékra írjátok rá: „Mesélnek az állatok”.

Cickány

Apró termetű, hegyes orrú, puha bundájú emlősünk, hazánkban hét fajuk él, valamennyien védettek. Kevesen ismerik őket, és ha átszaladnak az úton, a legtöbb ember így kiált fel: „Nini, egy egérke!”

Pedig a cickányok nem rágszálók, hanem a rovarevő emlősökhöz tartoznak. Folyton éhesek, állandóan zsákmány után járnak, rovarokkal, férgekkel, csigákkal táplálkoznak, de megtámadják a náluk nagyobb egereket is. Fogazatuk – persze csak viszonylagosan – félelmetesebb, mint a tigrisé vagy az oroszláné. A nőstények évente több alkalommal ellenek, egyszerre négy-hét kölykük van.

Ha a mezei cickány kicsinyeit vesztély fenyegeti, anyjuk biztonságosabb helyre vezeti őket. Ilyenkor jön létre a cickánykaraván: az egyik kölyök anyja farka tövébe harap, a következő vele teszi ugyanezt, és így tovább. Olyan szorosan fogják egymást, hogy ha az utolsót a farkánál fogva felemeljük, az egész karaván a levegőbe emelkedik.

Kérdések

- Mit gondolsz, milyen súlyú a törpe cickány?
- Melyik a legritkább faj hazánkban?
- Vajon melyik bagoly eszi a legtöbb cickányt?

Nagy kócsag

A magyar természetvédelem címermadara ez a hófehér, fokozottan védett nagy madár. Az ő repülő képe

szerepel a védett területek határait jelző táblákon.

Március elején érkezik Magyarországra, és áprilisban már három-négy tojását melengeti. Telepesen költ, gyakran szürke és vörös gémekekkel együtt. Vannak nagy, akár száz párból álló kócsagtelepek is. Fészkei az öreg, avas nádasban épülnek, de néha a nádasban álló bokrokon is megtelepszik.

MESÉLNEK AZ ÁLLATOK

Apró halakkal, vízi rovarokkal, piócékkal táplálkozik. Néha hasig merülve, mozdulatlanul áll a vízben, és csőrének villámgyors vágásával kapja el az áldozatát. Ősszel a mezőn pockokat és egereket is fog.

Európa déli felén telel, de mindig vannak áttelelők is. Októberben még sokfelé látni a nádasok szélén, sekély vízben álló fehér madarakat. Röptében a nyakát a többi gémfélé-

hez hasonlóan S alakban begörbítve tartja, míg a gólyákkal rokon – ugyancsak fehér – kanalasgém nyújtott nyakkal repül.

Kérdések

- Fészkel más kócsag is hazánkban?
- Vajon hány nap alatt kelnek ki a kócsagfiókák?
- Hány pár nagy kócsag él Magyarországon?

Elevenedő gyülekezeti közösség és a közösségépítő lelkesz

A gyülekezeti élet megújulási lehetőségeinek, illetve a lelkeszi szolgálat eredményességének kérdéskörét járja végig többféle szempontból az a tanulmánykötet, amelyet *A közösségépítő lelkesz* címmel ez év nyarán jelentetett meg a Luther Kiadó.

A zömében evangélikus lelkeszek dolgozatait egybegyűjtő, de hangsúlyosan nem csak lelkeszeknek készült gyakorlati teológiai kézikönyv *Szabó Lajos* teológiai tanár szerkesztői munkáját dicséri. A lelkeszi hivatás mai értelmezését és az ezzel összefüggő gyakorlati teológiai kérdéseket sokszínűen, ugyanakkor jól követhető irányvonal mentén fejt ki a gyűjtemény, melynek révén egy izgalmas és bátor vállalkozás részesévé válhat az olvasó.

A kötet sajátossága és aktualitása, hogy összegezni kívánja a tíz éve elindult hatodéves gyakorlati képzés eddigi eredményeit és tanulságait, megszólaltatva olyan lelkeszeket, akik e képzésben mentorként működtek közre, illetve lelkeszjelöltként vettek részt az elmúlt években. A kézikönyv első fejezetében összeértekelést olvashatunk a mentorrá válás spirituális értelemben vett folyamatáról éppúgy, mint a mentor és a lelkeszjelölt kapcsolatának bibliai előképeiről, fejlődési fázisairól, de külön hangsúly kerül a lelkeszjelöltet befogadó gyülekezet szempontjaira és felelősségére is.

A lelkeszi élet nehézségeit és problémáit mint csomópontokat megvilágító második fejezetet a pályakezdő lelkesz helyzetének feltérképezése indítja. Telitalálatnak tűnik, hogy az erről szóló személyes hangú írást egyházunk egyik püspöke készítette. A szolgálatukba most induló és hivatásuk nehézségeivel először szembesülő fiatal lelkesz kollégák számára különösen biztató és bátorító lehet, hogy problémáikkal nincsenek egyedül, azok az előttük indult szolgatársak számára sem ismeretlenek.

A lelkesz lelki életének összefüggésében a spirituális önismeret és a szolgálathoz szükséges napi erőforrások – úgy mint a csend, a gyülekezet, a család és a testi-lelki egészség – megtalálására kerül a hangsúly. A lelkeszi élet krízis- és konfliktushelyzeteit illetően pedig a másik emberhez vezető út építésének lehetőségeit vázolja fel a szerzők.

A lelkeszi kompetenciákat csokorba gyűjtő harmadik fejezet a lel-

kipásztori munkára és az egyházi életre vonatkozóan a megújulási készség fejlesztését tekinti kiindulópontnak. Hogyan és milyen eszközökkel közelíthetünk ma az emberek felé missziói lelkiülettel? Megtanulható-e a lelkipázkondozás? A lelki és mentális egyensúlyvesztés megelőzésében milyen funkciót tölthet be egy-egy gyülekezeti közösség?

Izgalmas szempontokra mutat rá a szószéki szolgálat alapkérdéseit tárgyaló tanulmány: Mitől releváns egy igehirdetés? Hogyan alakítja az igehirdetői megszólalást lehetővé tevő, semmiképpen sem üres gyülekezeti csend magát az igehirdetést úgy, hogy az igehallgatóban az *értékes idő* benyomása alakuljon ki?

A gyülekezet egészének kooperatív feladata mégis a hit továbbadásának lehetőségeit tárgyaló dolgozatokban kerül elő különleges hangsúllyal. Nélkülözhetetlen ebből a szempontból a család szerepe, illetve a szülőgyermek kapcsolat mélységének megfelelő, biblikus kifejezése egyaránt. Végül még ugyanebben a részben olvashatunk tanulmányt a lelkeszi munka mérhetőségének nyilvánvalóan nem új, de az elmúlt években talán kissé elhanyagolt kérdésköréről: mi az, ami mérhető, illetve mihez kezdünk az eredményekkel? „Nem Isten munkájának hatékonyságát mérjük akkor, amikor a lelkeszi munkát próbáljuk mérhetővé tenni” – szögezi le gondolatmenetének elejét a szerző.

Logikailag jól kapcsolódik az előzőekben leírtakhoz a lelkeszi tevékenységeket áttekintő negyedik fejezet, mely a látogatástól és családsegítéstől mint lelkeszi életformától el-

indulva a kazuális szolgálatok lehetőségeinek és kísértéseinek, illetve a diakónia szinte minden teológiai diszciplinát érintő üzenetének és gyakorlatának tárgyalásán át egészen a gyülekezetvezetési módszertanának műhelyéig vezet az olvasót. Külön színfoltot jelent mindezeket túl az egyházvezetői látogatás és vizsgálat, az úgynevezett *canonica visitatio* újraélesztésének és újraértelmezésének átgondolása, mely magában foglalja a Déli Egyházkerületben az elmúlt két évben megtartott vizitációk tanulságait is az egyházvezető szemszögéből.

A *növekedés* kulcsfogalma köré épül a befejező, ötödik fejezet, amely a gyülekezet létének e fontos eleme felől közelít a tervszerű közösségépítés, a gyülekezeti gazdálkodás, valamint a következő nemzedék iránti felelősség ügyéhez. Eszerint a múltba nézés vagy – ami még veszélyesebb – a körülményekre hivatkozó passzivitás helyét az előrettekintő, tervező, ötletgazdag viszonyulásnak kell átvennie.

Külön problémát jelent ebben a tekintetben a vallások és kultúrák piacának fogyasztói szemléletet erősítő hatása. Éppen ezért elengedhetetlen a jó gyülekezeti menedzsment éppúgy, mint a mai információs társadalom eszközeit, illetve a különböző médiumok kínálta lehetőségeket hatékonyan felhasználó, korszerű egyházi kommunikáció. A felsorolt szakterületek hatékony működtetéséhez pedig nélkülözhetetlen a gyülekezeti közösségen belüli nem lelkeszi, szakértői háttér. Ezekben a pontokon válik tehát egészen nyilvánvalóvá annak fontossága, hogy a közösség tagjai is kooperatívan és aktív módon kapcsolódjanak be a napi munkavégzésbe.

Komoly segítséget jelenthet ez a kézikönyv lelkeszeknek, felügyelőknek, presbitereknek és gyülekezeti tagoknak a gyülekezeti élet sokféle dimenziójának közös átgondolásában, formálásában és megélésében, melyek – emberi oldalról – feltétlenül szükséges lépések a közösség megújulása érdekében.

■ SMIDÉLIUSZ ANDRÁS

A közösségépítő lelkesz. Gyakorlati teológiai kézikönyv lelkeszeknek és nem lelkeszeknek. Szerk. Szabó Lajos. Luther Kiadó, Budapest, 2010. Ára 1980 forint.

Jézus, szedd le a füget, kérlek!

Isten kegyelméből tizedik éve végzek lelkeszi szolgálatot, sok mindent láttam, hallottam és átéltem, mégis mellbe vágott feleségem kifejezése: „Sokszor nem rendeltetésszerűen használják a lelkeszt!” Milyen jól összefoglalta mindazt, ami gyakran engem – és valószínűleg még sok lelkeszt – nyomaszt!

Mit jelent mindez? Egy lelkesz – miként számos más foglalkozású ember is – olykor számot vet magával: megáll egy kicsit, és elgondolkodik azon, hogy merre tart az élete, hogyan végzi a hivatását. Ez nálam is rendszeresen megtörténik, és ilyenkor néha rossz, szorongató érzés van bennem: nem úgy teltek el napok, ahogy szerettem volna, nem úgy teltek el alkalmak, ahogyan kellett volna. Vajon miért?

2008 őszén – amikor az orosházi gyülekezetben az igazgató lelkeszi szolgálatom kezdődött, és először tettem le gyülekezeti munkatervet az asztalra – a következőképpen fogalmaztam meg az egyik célt: „*A következő évek feladata lesz a látogatások és a lelkipásztori beszélgetések igazi céljának megértése gyülekezetünk tagjaival. Természetes, ilyen alkalmakon fontos egymás jobb megismerése, beszélgetés a mindennapi élet dolgairól, de még inkább Krisztus-központúvá szeretném tenni ezeket az órákat. Ez egy tanulási folyamat a gyülekezet részére is, hiszen sokan félreértik akár a látogatás célját, akár a lelkesz szerepét a gyülekezetben. Nem ritkák a lelkesz felé az olyan kérések, amelyek egyáltalán nem tartoznak a feladatai közé, és azok esetleges teljesítése az evangélizációtól veszi el az időt és az energiát. (Sajnos egyesekben több lelkipázkondozói beszélgetés alkalmával sincs meg az igazi vágy a gyógyulás után, így a beszélgetés céltalan egy helyben topogássá válik....)* Egyszóval: látogatni, beszélgetni, felkészíteni és közben valóban Krisztust vinni az otthonokba és a szívekbe!”

Két év telt el, amióta ezeket a sorokat írtam, de még mindig aktuálisnak tartom. Sőt... Azt vallom, hogy egy lelkesznek arról kell beszélnie egy gyászolóknak, amit *senki más nem mond el*; azt kell elmondania egy fiatalnak, amit *senki mástól nem hall*; azzal kell vigasztalni egy beteget a kórházban vagy magányost otthonában, amit *nem fog hallani a – végtelemül kedves és megértő, de hitetlen – szomszéd nénitől*.

Lelekészként fel tudunk-e így lépni? Várnak-e tőlünk egyáltalán ilyen üzenetet vagy bármi mást, mint a kedves, szívesen beszélgető szomszédtól?

Ézsaiásról tudjuk, hogy finom modorú, művelt ember volt, bizonyára szépen tudott volna társalogni bárkivel az időjárásról vagy bármi másról. Megértően nézett volna mindenkire ez a kedves próféta, de akkor ki mondta volna el ezeket a szavakat: „*Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy! Ha vízen kelsz át, én veled vagyok, és ha folyókon, azok nem sodornak el. Ha tűzben jársz, nem perzselődsz meg, a láng nem éget meg.*”

Ki rázza volna fel az Ézsaiásra bízott üzenettel a múltba révedő, elkeseredett embereket? „*Ne a régi dolgokat emlegetsetek, ne a múltakon tűnődjete! Mert én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok! Már készítem az utat a*

pusztában, a sivatagban folyókat falkasztok.”

Ez az igazi üzenet, amelyet a lelkesznek az otthonokba és a kórházakba vinnie kell! Az evangélium üzenete nem természetes, nem közismert mindenki előtt, s nagyon kevesen élnek az erejéből. De mi tudjuk, hogy mit jelent Istennel élni, mit jelent belé kapaszkodni, mit jelent megtapasztalni az ő szeretetét! Ki mondja el mindezt, ha nem mi?...

Nem is tudjuk, mennyit veszítünk, ha az evangélium helyett pusztán a betegségekről, az időjárásról beszélgetünk, vagy végigrágjuk a múltat, anélkül hogy a jövő felé fordítanánk az arcunkat.

Sokszor ülnek előttem szomorú, elkeseredett emberek. Látszik, hogy szenvedéssel van tele a lelkük. Sajnálom őket. A beszélgetés első fele szépen lemegy, elmondja bánatát, szomorúságát. Eddig ezt bárki meghallgathatta volna, aki felé megvan a bizalom – s biztos elmondta már sok kollégájának, rokonának... S most jönnek én, a lelkesz, megszólalnék, s jönne mindaz, amit én képviselek, és Isten kegyelméből adhatok... de ez már nem kell... az ember csendben feláll, és félútról – félmegoldással, amely inkább semmit nem oldott meg – hazamegy.

A szavam, a kincsem a zsákomban maradt... pedig nálam volt a feloldozás és az úrvacsora ajándéka. Nálam volt, még ha nem is az enyém, hanem én is kaptam, de megkaptam, amikor lelkesz lettem.

A Deák téri oltárnál *Harmati* püspök úr ezt mondta nekem: „*Testvérem az Úrban, Deák László! Az Úr Jézus, aki elhívott téged az evangélium szolgálatára, maradjon veled mindvégig. Én pedig Krisztus Urunk parancsa alapján, amellyel elküldte apostolait az evangélium hirdetésére, rád bízom az egyház hivatalos igazszolgálatát, felhatalmazlak és kötelezlek az ige hirdetésére és a szentségek kiszolgáltatására, és küldelek, hogy hirdesd az evangéliumot minden teremtménynek: az Atya, Fiú, Szentlélek nevében!*” Valahol itt van a lényeg, itt van a rendeltetésszerű használat: az evangélium hirdetése, a szentségek kiszolgáltatása...

Tudom, a számítógépen is össze lehet adni két számot, de értelmes dolog lenne, ha csak erre használna valaki? Igen, jó egy modern autót arra is, hogy megóvjon az esőtől, de érdemes csupán azért autót vásárolni, hogy nagy esőben beleszálljunk? Olyan mindez, mintha Jézust arra kérték volna, hogy ássa fel a béna embert kertiét vagy szedje le a füget a fájáról. Az is jó, és az is segítség, amíg újra fel nem veri a gaz... De mennyivel többet adott Jézus, amikor az Isten országáról beszélt!

Érdemes a lelkesztől elkérni azt, ami alig ér valamit, és nála hagyni az igazi orvosságot és a teljes gyógyulás áldott lehetőségét? Érdemes lelkileg kiengedni egy jónak tűnő beszélgetés után a teljes lelki gyógyulás helyett? Jézus – még a legnehezebb helyzetben, Pilátus előtt állva is – ezt mondta: „*Én azért születtem, és azért jöttem a világba, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról: mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra.*”

A lelkesz is ezért jött, ezért szólította meg az Isten. Nem kevesebb a mi küldetésünk sem! A kérdés az, hogy a gyülekezet képes-e élni ezzel.

■ DEÁK LÁSZLÓ

HIRDETÉS

Erőnlétünk

A felügyelők országos találkozájának programja • Révfülp, november 5–7.

Program

Péntek: 18.00: Vacsora • 18.30: Köszöntő – *Pröhle Gergely* országos felügyelő • 18.40: Nyitóáhitat: *A mulandó erő (Sámson)* – *Ittész János* püspök • 19.10: Előadás: *Egészségünk és egészségügyünk állapota* – *dr. Cserhádi Péter* helyettes államtitkár, Nefmi

Szombat: 8.30: Reggeli • 9.00: Laudes – *ifj. dr. Hafenschér Károly* • 9.30: *Közkívánatra a választási előkészületekről, a törvény és a gyülekezet-lélektan szempontjából* – *Mészáros Tamás* és *ifj. dr. Hafenschér Károly* • 11.00: Előadás: *Közösségek és egészség* – *dr. Székely András*, a SOTE Magatartástudományi Intézetének munkatársa • 12.30: Ebéd • 14.00: Előadás: *Egyházunk erőnléte. A szociológiai kutatás eredményei* – *dr. Fábi György* és *dr. Fábi István* • 15.00: Fórum, vita • 18.00: Vacsora • 18.30: Áhitat: *A küldetés ereje (Dávid)* – *dr. Fabiny Tamás* püspök

Vasárnap: 8.30: Reggeli • 9.30: Záró istentisztelet: *A felülről kapott erő (Pál)* – *Ittész János* püspök • 12.00: Ebéd

A találkozó péntek este vacsorával kezdődik, és vasárnap ebéddel zárul. A változtatás jogát fenntartjuk. Kedvezményes részvételi díj: 5000 Ft. Jelentkezni a revfulop@lutheran.hu e-mail címen lehet október 29-ig.

A hónap könyve – októberben a Luther Kiadótól 30% kedvezménnyel

Dr. Muntag Andor: Jób könyve

Vásárolja meg a hónap könyvét kedvezményesen! Eredeti ára: 1600 forint.

<http://bolt.lutheran.hu/>
E-mail: kiado@lutheran.hu
Fax: 1/486-1229
1085 Budapest, Üllői út 24.

Emlékkő a félreállított lelkésznek és felügyelőnek

Október 23-án az ország több településén tartottak ünnepségeket, megemlékezve az 1956-os forradalomról és áldozatairól. Egy nappal később pedig az egyházi esztendőben biblia-vasárnaphoz érkezünk, azaz ilyenkor különösképpen a Szentírás áll istentiszteletünk fókuszában.

A miskolci gyülekezetben kettős megemlékezés zajlott a 24-i vasárnapon: ekkor idézték fel a helyi evangélikusok *dr. Weiszer Elek* néhai lelkész és *Király Lajos* néhai felügyelő eltávolítását. Az 1950-es években kifejtett tevékenységük miatt a pártállam kényszerítette távozásra a 60-as évek elején mindkettőjüket. Bűnük nem volt – pontosabban az volt a bűnük, hogy Isten igéjének megfelelően szerettek volna élni, és ebben a szellemben kívánták vezetni a gyülekezetet. Az államhatalom megvádolta őket illegális, nyugati irodalom fordításával és terjesztésével, amely nem volt más, mint hitébresztő keresztény könyvek fordítása és olvasása. Természetesen emberi rosszindulat is volt a háttérben, ezek együtt vezettek mindkettőjük eltávolításához.

Az ünnepi esemény ígéhirdetői szolgálatára, illetve a hajdani lelkész, valamint a felügyelő tiszteleté-

re állított emlékkő megáldására *D. Szebik Imrét* kérte fel a gyülekezet. A nyugalmazott püspök abban az időben segédlelkészként szolgált Miskolcon; ő volt Weiszer Elek utolsó segédlelkése.

Prédikációjában – a vasárnapra kijelölt igeszakasz alapján – a püspök arról szólt, hogy a Szentírás Krisztusra irányítja a tekintetünket. *„Mert ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem: mert én rólam írt ő”* – mondja Jézus (Jn 5,46). Őt kell követnünk, a Mester tanítványai kell, hogy legyünk. Ezt tették elődeink, akik – ha kellett – inkább vállalták a félreállítást, mintsem hogy megtagadják hitüket és Mesterüket.

Mózes Jézusról írt. Weiszer Elek és Király Lajos élete pedig órála tett bizonyosságot. A megáldott emlékkő erősítse a hívek Krisztusba vetett bizalmát – mondta a püspök –, hogy ha kell, tudjanak áldozatot vállalni Urunkért. Isten áldása őrizze életük és szavaik bizonyosságtételét sokak szívében.

Az istentiszteletet követően a parókia épületében az egykori események átélői, valamint a néhai lelkész és felügyelő utódai, családtagjai idézték fel a szomorú történeteket.

■ SÁNDOR FRIGYES

FOTÓ: SÁNDOR ÁGNES

Istentisztelet-közvetítések

- Közös reformációi istentiszteletet közvetít az MR1 – Kossuth rádió október 31-én 10 órai kezdettel Kaposvárról. Igét hirdet *Bellai Zoltán* református lelkész, reformációi megemlékezést tart *Szemerei János* evangélikus esperes.
- Október 31-én, a reformáció ünnepén 11 órától evangélikus istentiszteletet láthatunk a Magyar Televízió egyes csatornáján Budapestről, a Deák téri evangélikus templomból. Igét hirdet *Ittész János* elnök-püspök.

Istentiszteleti rend • 2010. október 31.

Reformáció ünnepe. Liturgikus szín: piros.

Lekció: Mt 5,1–10; Gal 5,1–6. Alapige: Zsolt 36,6–10. Énekek: 254., 258.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 11. (úrv., német–magyar) Johannes Erlbruch; du. 6. Bence Imre; **II., Hűvösvölgyi út 193., Fébé** de. 10. (úrv.) D. dr. Harmati Béla; **II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.) Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Újpest, IV., Lebstűck M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv., tévés istentisztelet-közvetítés) Ittész János; du. 6. (zeneakadémiai orgonazenés áhítat) Smidéliusz Gábor; **VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Aradi György; **VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Szabó Bertalan; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, úrv.) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. (úrv.) Szabó Bertalan; **IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Horváth-Hegyi Áron; de. 11. (úrv.) Horváth-Hegyi Áron; du. 6. (vespera) dr. Joób Máté; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) dr. Joób Máté; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Balicza Iván; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; du. 6. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Grendorf Péter; **Zuglói, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; du. 6. Szőke János református lelképásztor; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; du. 6. (Új találkozás-istentisztelet); **Rákospalota, XV., Régi Főti út 72. (nagytemplom)** de. 10. Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv.) Bakay Beatrix; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodam u. 24.** de. 9. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákosszaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Kopf András; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. (úrv.) Kopf András; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. dr. Korányi András; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. dr. Korányi András; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Széll Bulcsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Solymár Gábor; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lacknerné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Ittész István.

Összeállította: BODA ZSUZSA

Ülést tartott a wittenbergi Luther-központ igazgatótanácsa

A Németországi Egyesült Evangélikus Egyházak (VELKD) és a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) közösen működteti a németországi Wittenbergben a Luther-központot. Október 21-én ülést tartott a központ igazgatótanácsa, amelynek két társelnöke *dr. Fabiny Tamás* püspök, az LVSZ alelnöke és *dr. Johannes Friedrich* bajor püspök, a VELKD elnök-püspöke. (A kilenctagú testületnek német, finn, észt, erdélyi szász, szlovák és amerikai egyházvezetők a tagjai.)

Az igazgatótanács meghallgatta

Hans Kaschnak, a Luther-központ vezetőjének jelentését az elmúlt esztendő eseményeiről. A beszámoló kiért két angol nyelvű Luther-szeminariumra, a megjelentetett számos kiadványra, a központ nemzetközi és ökumenikus elkötelezettségére, a *Melanchthon* halálának négyszázötvenedik évfordulója alkalmából tartott megemlékezésekre, valamint a wittenbergi vártemplom mögött kialakított Luther-kertre, ahol 2017-ig ötszáz fát kívánnak elültetni egyházak és egyházi szervezetek.

A résztvevők áttekintették, milyen előkészületeket tett az LVSZ, a VELKD és az egyes egyházak 2017-re, amikor a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulóját ünnepeljük. Az egyházunk honlapján megjelent információ szerint a Magyarországi Evangélikus Egyház reformációi emlékbizottsága 2011 tavaszán Wittenbergben tervez kihelyezett ülést tartani. Egyházunk fáját ennek keretében ültetik majd el a Lutherkertenben.

► Forrás: evangelikus.hu

Kirchentag Rómában

► **Kétnapos program keretében rendezték meg október 9–10-én Rómában az Olaszországi Evangélikus Egyház (ELKI) első Kirchentagját (egyházi napját). A Magyarországi Evangélikus Egyházat Németh Katalin teológushallgató képviselte az összejövetelen.**

A nyitóáhítaton az Olaszországi Evangélikus Egyház vezetője, *Holger Milkau* esperes szolgált. Ezt követően minden itáliai evangélikus gyülekezet a magával hozott anyagokat (CD-ket, prospektusokat, könyveket, ételital különlegességeket) kínáló asztalához csalogatta a résztvevőket.

A szervezők különböző programokra is hívogatták a jelenlévőket – *Luther Rómában* címmel például a Santa Maria del Popolo templomba, *Ökumené Rómában* címmel pedig kerekasztal-beszélgetésre. Emellett kóruséneklés, bibliatanulmányozás, színjátszó kör várta a résztvevőket. A nők számára kézimunka-foglalkozásokra is lehetőség nyílt. Egy autóbuszos kirándulás a korai kereszténység nyomait segített felfedezni az Örök Városban.

FOTÓ: NÉMETH KATALIN

A római evangélikus templom

Az este folyamán *dr. Friedrich Weber* braunschweigi tartományi püspök tartott előadást *Evangélikusok a 21. században* címmel. Példákkal illusztrálta a 21. század negatív világeseményeit, és biblikus megoldá-

sokat vázolt fel a bajok orvoslására. Hangsúlyozta, hogy a 21. század emberének feladata: egyedül Krisztussal élni és gondolkodni.

Az előadás után különleges közös vacsora fogadta a jelenlévőket: minden olasz gyülekezet helyi specialitásokat hozott magával, s ezekből lehetett csemegézni – az egybegyűltek a bőség zavarával küszködtek... A nap zárásaként a Deutsche Schule drámacsoportos diákjainak előadását nézhatték meg az érdeklődők, majd közös énekléssel és imádsággal zárult a nap.

A vasárnap délelőtti záró istentiszteleten dr. Friedrich Weber hirdette Isten igéjét a római evangélikus templomban. Ennek kertjében zárult fogadással az első olaszországi Kirchentag, amely minden résztvevő reménye szerint nem az utolsó volt...

Holger Milkau a templom szőszékén is olvasható mondattal zárta a rendezvényt: Isten igéje örökké velünk van! Bármerre élünk is a világban: akár Olaszországban, Németországban, Ausztriában vagy Magyarországon. A közös kapocs, Isten igéje bennünket mindig összeköt!

■ N. K.

Simon Griner (Grynaeus) és Buda

Igen figyelemre méltó *Blázy Árpád* doktori munkája (PhD-értekezése). A mű jelentőségét csak növeli, hogy nemcsak könyv alakban vehető kézbe, hanem a *Studia Caroliensia* című egyetemi folyóirat is közreadta 2010. évi 1–2. számában, így a szűkebb szakma (egyetemek, kutatóhelyek) számára is rögtön elérhetővé vált.

A 269 oldalas írás alapos kutatói munka során született. A szerző Bázelen és Tübingenben kutatta fel a legfontosabb forrásokat, de igyekezett a hazai szakirodalmat is a lehető legjobban megismerni, felhasználni. Simon Griner (Grynaeus) – amint a szerző pontosítja – 1494 szeptemberre és 1495 márciusa között született, és 1541-ben halt meg Bázelen, ahol mint a város (egyik) reformátorát tartják számon. Grinert a magyar történetírás mint humanista iskolamestert említi, aki az 1520-as évek elején Budán működött. Budára érkezése előtt még a Griner nevet használta, majd 1523-ban – már Wittenbergben – változtatta meg Grynaeusra.

Az értekezés négy fő fejezetre tagolódik, amelyeket függelék és képek egészítenek ki. A kötet legvégén jól használható névmutató segít az eligazodásban.

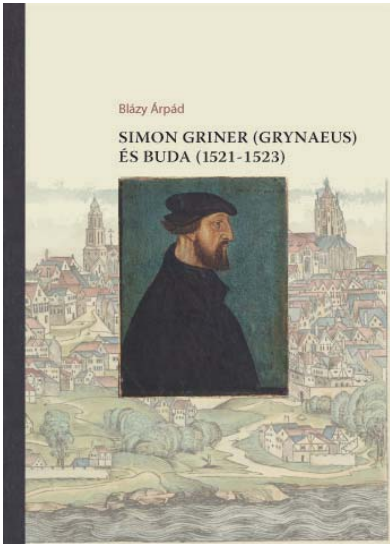
Az első három fejezet tulajdon-

képpen háttér munkának számít: a szerző bemutatja Budát a 13. századtól Mohácsig (I. fejezet), azzal a céllal, hogy az olvasó megismerhesse Griner működési helyét; továbbá körvonalazza a humanista gondolkodás főbb jel-

ző az általa idézett források alapján meggyőzően bizonyítja, hogy Griner járt Budán. Egész pontosan Bécsből érkezett, ahonnan 1520 decembere és 1521 nyara között indult útnak, és az akkori magyar fővárosban 1523 februárjáig volt iskolamester. Griner működésének színhelye pedig nagy valószínűséggel – a szerző szerint – a Buda főtemplomához, a Boldogasszony-templomhoz (ma Mátyás-templom) tartozó iskola volt.

Összességként elmondható: a teológus-történész Blázy Árpád logikusan felépítve, jelentős forrásokat feltárva és elemelve írta munkáját, mely segít még jobban megértenünk a humanizmus és a kereszténység találkozásának sokszor ellentmondásoktól sem mentes korszakát és feltárni a magyar történelmet is alakító eszmei áramlatokat.

■ DR. SZILÁGYI CSABA történész

lemzőit (II. fejezet), majd a magyarországi középkori oktatásról kapunk átfogó képet (III. fejezet). Mindezek segítik az olvasót az adott kor légkörének megismerésében.

A legfontosabb és egyben a legizgalmasabb a *Simon Griner és Buda* címet viselő IV. fejezet. A szer-

Blázy Árpád: Simon Griner (Grynaeus) és Buda (1521–1523). Károli Egyetemi Kiadó, Budapest, 2010. Ára 1950 forint. Kapható a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) és a Huszár Gál papír-és könyvesboltban (1052 Budapest, Deák tér 4.) is.

Alkotói szabadság

► **Rovatunk** előző cikkében több **ősz**i újdonságnak kellett osztoznia a három hasábon. Szerencsére a magyar web volt annyira termékeny, hogy ennek a cikknek is több aktuális fejlesztéssel és projekttel illik foglalkoznia.

Iszapárverés
A Devecsert és Kolontárt sújtó katasztrófa megmozgatta a nemzetet. Nemcsak a „hivatalos” csatornákon keresztül érkezik rengeteg felajánlás, de a nem állami szervekhez vagy segélyszervezetekhez tartozók is úgy érzik, hogy tenniük kell valamit a támogatásszervezés terén. *Süveg Gábor* fejlesztő és képzőművész fejből az

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Nagy Bence

más felajánló művész illusztrációkat készít hozzájuk. A több mint háromszáz alkotás egy részét a MŰOSZ-székházban fogják kiállítani, és Magyarország legnépszerűbb aukciós oldalán, a *Vaterán* lehet majd licitálni rájuk. A szervezők különben teljesen kimaradnak a pénz útjából, a licitgyőztesek által fizetett összegek közvetlenül a Vöröskereszt veszpémi szervezetéhez futnak majd be.

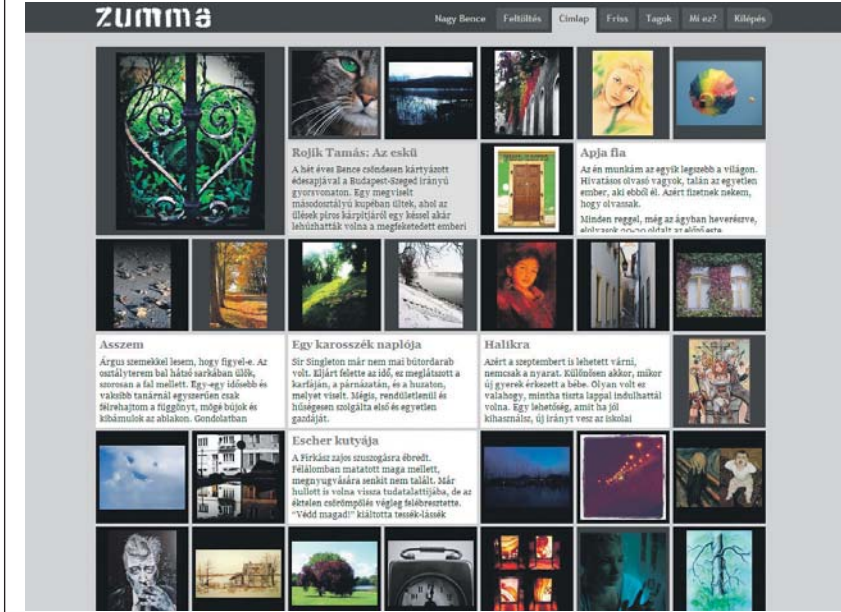
Az akcióról folyamatosan lehet friss hírekhez jutni a <http://iszaparveres.com> oldalon, illetve a [vészeti alkotások mellett az irodalomnak is helyet ad. Az erős Facebook-integrációval bíró honlap legérdekesebb része a címlap, ugyanis annak mindenkori tartalma kizárólag a látogatók véleménynyilvánításától függ. Ez a fajta automatikus szerkesztésség eddig elsősorban híroldalakra – például a *Diggre* vagy a *Redditre* – volt jellemző, de a műveket négyzetekben, illetve téglalapokban megjelenítve látványosan sikerült megoldani művészeti alkotásokkal is. Az algoritmusnak köszönhetően a legjobbra értékelt „kockák” is lecsúsznak az idő múlásával az előkelő helyekről, de a *Friss* aloldal böngészéséhez is érdemes naponta visszalátogatni az oldalra új vizuális és verbális ingerekért.](http://iszap-</p>
</div><div data-bbox=)

Creative Selector

Bár a *Zumma* ötlete nagyon egyszerű, jó elgondolásokban mindig is jók voltak a magyarok. A <http://creative-selector.hu> oldalon október 24-ig várták azokat a közösségi-, illetve mobilalkalmazás-ötleteket, amelyek közül a legjobbak nemcsak anyagi támogatást kapnak, de kitalálóiék pénzügyi befektetők előtt is prezentálhatnak. A versenyen nem kizárólag ötlettel, hanem már működő demóval is lehetett indulni, így könnyen elképzelhető, hogy a százhuszonnyolc beküldött anyagból hamarosan többen is lehet majd találkozni az interneten.

A *Creative Selector* mentorai között olyan neveket találunk, mint *Bojár Gábor*, a Graphisoft elnöke, *Méző László* mesterségesintelligencia-kutató professzor vagy *Szabó Márton*, az ITIW alapítója, így a november 4-én esedékes díjátadó mindenképpen izgalmas eseménynek ígérkezik. Mivel – előadóként – e sorok írója is meghívást kapott a rendezvényre, rovatunk következő cikkében remélhetőleg arról is be tudunk majd számolni, hogy az interneten milyen irányban mozog a magyar intelligencia.

■ NAGY BENCE

az ötlet pattant ki, hogy festmények, grafikák és fotók elárverezésével próbálja meg támogatni a tragédia károsltjait.

A *Van képiünk segíteni!* mottóval indult kezdeményezés rövid időn belül elérte, hogy több mint száz – hazai és külföldi – művész ajánlja fel valamely alkotását. Ezek között irodalmi művek is megtalálhatók, amelyek azáltal lesznek egyediek, hogy

arveres.blog.hu/ címen, Facebook-csoportjukban pedig valamennyi alkotás fotója meg is tekinthető, így az valóságos művészeti galéria benyomását kelti.

Zumma

Ha már a galériáknál tartunk, meg kell említeni, hogy nemrég indult a *Zumma* (<http://zumma.hu>) össz-művészeti oldal, amely a képzőmű-

Különleges alkalomra került sor október 24-én este a fasori templomban: húszfős angol gyülekezeti csoport érkezett *Faludy György* költő unokája, *Alexander Faludy* anglikán lelkipásztor vezetésével.

A vendégeknek rendezett vetített képes előadással *dr. Fabiny Tamás*, az Északi Egyházkerület – külügyekért is felelős – püspöke mutatta be hazánkat és egyházunkat. Az ezt követő angol nyelvű esti istentiszteleten ugyancsak Fabiny Tamás hirdetett ígét, míg a liturgia szolgálatát *Alexander Faludy* és *Aradi György* fasori lelkész végezte. Az istentiszteleten részt vettek a fasori templomban 2008 óta működő angol nyelvű közösség tagjai is – közöttük *Alex Brooking* ausztrál nagykövet és *Mangasi Sihombing* volt indonéz nagykövet.

Az istentisztelet utáni fogadás páratlan szellemi csemegével szolgált. *D.*

A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület elnöksége – nyugdíjba vonulása alkalmából –, szolgálatát Isten iránti hálával megköszönve, egyházkerületi érmet adományozott *Jankovits Béla* lelkésznek. (A most kitiüntetett nyugalmazott esperessel *lapunk* augusztus 22–29-i számában közöltünk interjút.)

HIRDETÉS

Felhívás püspök-jelöltek ajánlására

2010. november 1-jén megkezdődik a 2005. évi VII. törvény 39–44. § szerint a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület *püspökválasztási* eljárása. Az egyházkerületi jelölőbizottság – az előírásoknak megfelelően – az ajánlásra való felhívással megkereste az egyházkerülethez tartozó egyházmegyek presbitériumait. A jelölőbizottsághoz azonban bármely érintett egyházközségi tag közvetlenül is eljuttathatja ajánlását. Kérjük, hogy a javasolt személy nevét – indoklással együtt – a következő címre postázzák: *Kissné Kárász Rózsa, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület jelölőbizottságának elnöke* (8000 Székesfehérvár, Szepesi u. 26/a); az ajánlásoknak 2010. november 12., péntekig kell beérkezniük. Az ajánlások leadására lehetőség van a 2010. november 13-án Győrben tartandó egyházkerületi közgyűlésen is. Erős vár a mi Istenünk! ■ *KISSNÉ KÁRÁSZ RÓZSA, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület jelölőbizottságának elnöke*

HIRDETÉS

Születésnapikönyvvásár!

A Harmat Kiadó 20. születésnapja alkalmából a kiadó könyvei és a **KÉRÜGMA®** naptárai

20–40–60–80%

kedvezményrel lesznek kaphatók.
Időpont: **2010. november 5–6.**
(péntek–szombat) 10–19 óráig.

Helyszín:
Budapest VII.,
Hársfa utca 33.
(Wesselényi u. – Hársfa u. sarok)

20 éve
az egészséges kapcsolatokért

HIRDETÉS

A Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság (KÖT) folyó munkaévi második összejövedele november 8-án 18 órakor lesz a Háló helyiségében (1053 Budapest, Ferenciek tere 7–8., Kárpátia udvar, III. lépcsőház II. emelet). Témája *Gulybán Gergely* görög katolikus áldozópap előadása *Kelet és Nyugat határán élve* címmel. Mindenkit szeretettel vár a társaság vezetősége.

HIRDETÉS

A Déli Evangélikus Egyházkerület közgyűlése november 12-én 10 órai kezdettel ülést tart a Budapest-Angyalföldi Evangélikus Egyházközség templomában (XIII. kerület, Kassák L. u. 22.). Erre az alkalomra a Déli Egyházkerület közgyűlésének tagjait és minden kedves érdeklődőt szeretettel hívunk és várunk.

Gáncs Péter püspök, Radosné Lengyel Anna egyházkerületi felügyelő

EVÉLET-EST

Az Evangélikus Élet legközelebbi rendezvényén **Ezerarcú Indonézia – világvallások a vulkánok földjén** címmel **Aradi György** lelkész tart vetített képes előadást **Balin, Jáván és Szumátrán tett útjáról**. Díszvendég: **Mangasi Sihombing**, az Indonéz Köztársaság volt magyarországi nagykövete.

November 11-én, csütörtökön 18 órakor
a Fehér Páva zárandokszálló éttermének pincehelyiségében
(1091 Budapest, Üllői út 7., a Kálvin tértől egy percre; az épületben van lift)
A részvétel ingyenes.

Ökumené és multikulturalizmus a Fasorban

HÍREK, HIRDETÉSEK, ESEMÉNYEK

A nyugdíjas lelkészcsaládok legközelebb november 5-én, pénteken fél tíz-kor jönnek össze a Deák téren, ahol az áhítat után *Kendeh György* tart előadást *Életünk útja Isten kezében* címmel.

A Rákosszentmihály–Sashalmi Evangélikus Egyházközségben november 7-én, vasárnap 11 órakor a család istentisztelethez kapcsolódóan a Zrínyi Miklós Egyetemi Enekar ad koncertet. Vezényel: *Holló Gyula*.

HALÁLOZÁS
Endreffy Zoltánné, a nyíregyházi gyülekezet özvegy papnéja szeptember 30-án, életének 91. évében elhunyt. Gyászszertartását október 15-én tartották a nyíregyházi Kistemplomban.

November 7-én, vasárnap a budafo-ki gyülekezet megemlékezik temploma felszelésének 75. évfordulójáról. Az ünnepi istentisztelet délelőtt 10-kor kezdődik, amelyen *dr. Fabiny Tamás* püspök prédikál. Ezt követően a templomépítő *Petrovics Pálra* emlékeznek, majd *Bence Imre* esperes felszenteli az új lelkészlakást. Szere- tettel várják az érdeklődőket.

Protestáns MédiaMűhely
2010. november 19–21.
(péntek vacsorától vasárnap ebédig)
Berekfürdő (-ruha ajánlott)
Fókuszban az internetes újságírás
Részvételi díj: 9900 Ft/fő
Jelentkezés: evelet@lutheran.hu
» Részletek lapunk következő számában

HIRDETÉS

Fogadóórát minden hónap első hétfőjén tartom. Mindenkit szeretettel várok délután három órától öt óráig a Déli Egyházke- rület székházában (1088 Buda- pest, Puskin u. 12.).

Radosné Lengyel Anna
országosfelügyelő-helyettes,
a Déli Egyházkerület felügyelője

APRÓHIRDETÉS

Templomok, templomtornyok fel- újítása, villámvédelem kiépítése. 26 év referenciával. Bede László, 30/943-5089.

EVANGÉLIKUS ÉLET. ÉLED. ÉLED?

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Vigyázzatok, testvéreim, senkinek ne legyen közületek hitetlen és gonosz szíve, hogy elszakadjon az élő Istentől. Zsid 3,12 (Ézs 29,15; Mt 5,2–10/11–12/; Róm 3,21–28; Zsolt 143) Miénk a felelősség. A Golgotán Urunk országát nyitotta meg előttünk, és jól tudjuk, hogy nincs az a hatalom, amely az ő kezéből ki- ragadhatna bennünket (Jn 10,28–29). Ennek ellenére ki lehet kerülni ebből az éltető közösségből – ha mi lépünk ki belőle. Akkor, ha nemet mondunk Isten- re, ha nem bízunk tovább, ha már nem hiszünk az ő szeretetében, bűnbocsá- natában, Krisztusában. Ezért szól a figyelmeztetés: vigyázzatok a szívetekre!

Hétfő

Közel van az Úr a megtört szívűekhez. Zsolt 34,19 (Jn 20,15–16; Hós 12,1–7; Jel 7,9–17) Istennek mindennél fontosabb az ember szíve. Tudja jól, hogy bű- neink miatt mennyi gond, baj, félelem töri össze, szorongatja, nyomorítja éle- tünket, amelyből nem tudunk szabadulni, és csak azt érezzük, hogy „távol van a segítség, nem éri el kiáltásom”. Éppen ezért siet, fut, szalad segítségünk- re, mint a tékozló fiát hazaváró édesapa, hogy egészen a közelében lehessünk: ölelő karjaiban. Bizony, ő áll melléd, még ha magányos vagy is; ő talál rád, még ha nem keresed is; ő ölel át, még akkor is, ha már nem remélsz segít- séget, hogy gyógyítson, mentsen, fölemeljen.

Kedd

A lelkemet öntöttem ki az Úr előtt. 1Sám 1,15 (Jn 6,37; Jer 19,1–4.10–13; Jel 8,1–5) Nincs jobb hely, közeg ezen a világon, ahol őszintén beszélhetünk a fájdalomainkról, örömeinkről, mint az Isten közelsége. Teljes bizalommal le- hetünk iránta. Előtte bátran bármit elmondhatunk a legféltebb titkaink- tól kezdve a mások előtt is felvállalt félelmeinkig. Az ő világosságában min- den szégyenünknel, bűnünknel nagyobb erővel ragyog fel szeretete. És nem- csak abban bízhatunk, hogy meghallgat, elfogad, hanem abban is, hogy ne- ki van hatalma értünk szólni, tenni. Ő maga hív, bátorít minket erre a biza- lomra: „...aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el...”

Szerda

Annak, aki megőrizhet titeket a botlástól, és dicsősége elé állíthat feddhetetlen- ségben, ujjongó örömmel: az egyedül üdvözítő Istennek a mi Urunk Jézus Krisz- tus által: dicsőség, fenség, erő és hatalom öröktől fogva, most és mindörökké. Ámen. Júd 24–25 (Péld 3,26; Mt 7,1–5/6/; Jel 8,6–13) A szív öröménekeként hangzik ez a himnusz. Isten minket tartó erejét, győzelmét énekli. Van erő, amely megtart a gáncsok között, amely célegyenest vezet az Úrhoz, amely megőriz a tőle kapott szentségben, tisztaságban, amely nagyobb minden más hatalom- nál: Isten szeretete. Ez szül bennünk örömet, ez hív életre, ez mutat helyes élet- utat zavaros tévtanok közepette. Bizony, övé a hatalom öröktől fogva.

Csütörtök

Azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében nem előkelők, sőt lené- zettek; és a semmiket, hogy semmikké tegye a valamiket; hogy egyetlen em- ber se dicsekedjék az Isten színe előtt. 1Kor1,28–29 (Zsolt 51,19b; Jel 3,14–22; Jel 9,1–12) Isten elsősorban nem minket, egyéniségünket, jellemünket, ön- bizalmunkat akarja építeni, hanem inkább az ő országát bennünk. Ezért, ha kell, megsebez, de be is kötöz, összezúz, de meg is gyógyít, hogy egyedül az ő cselekedete, kegyelmének öröme töltse be életünket, hogy csakis benne biz- zunk, ne önmagunkban. Áldott ez a választás, cselekvés, építés!

Péntek

Az egész sokaság örült mindazoknak a csodáknak, amelyeket Jézus vitt véghez. Lk 13,17 (Neh 12,43; Mt 26,20–25; Jel 9,13–21) Isten kizárólag az ember érdeké- ben szól, cselekszik. Ezek a mozdulatok mindig élményszámba mennek, de nem pusztán azért, mert egy „természetfeletti” erő mutatkozik meg, hanem mert Urunk értünk munkálkodó hatalma, minket szerető indulata ragyog át rajtuk. Vagyis nem az a csodálatos bennük, hogy vakok látnak, bénák járnak, leprások tisztul- nak, megkötözöttek szabadulnak meg, hanem hogy ezeken keresztül hirdette- tik a drága evangélium, Isten legnagyobb csodája, aki a Krisztus Jézus.

Szombat

Jézus ezt kérdezte a tanítványoktól: „Amikor elküldtelek titeket erszény, tarisz- nya és saru nélkül, volt-e hiányotok valamiben?” „Semmiben” – válaszolták. Lk 22,35 (Ezsd 8,21; Ézs 1,18–27; Jel 10,1–11) Az élethez, boldogsághoz általunk szükségesnek ítélt dolgok listája igencsak hosszú. Akár életünket is adjuk be- szerzésükért, megtartásukért, aggódva, rohanva, idegeskedve. Urunk egysze- rűen mutat rá a valóságra, hogy noha sok mindenre van szükségünk, de vol- taképpen csak egyre... és ez az egy valóban elég. Ez az egy minden felesleges listát, érte való aggodalmat eltöröl, mert „ahol Isten, ott szükség nincsen”.

■ ESZLÉNYI ÁKOS

HIRDETÉS

Hálásan köszönjük a támogatást azoknak, akik a 2009-ben készített sze- mélyijövedelemadó-bevallásuk során 1%-os felajánlást tettek a Kelenföldi Evangélikus Templomépítő Alapítvány részére. A felajánlások alap- ján az APEH 667 394 Ft-ot utalt át. Ezt az összeget a hátrányos helyze- tük megsegítésére használtuk.

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból október 31-étől november 7-éig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
10.04 / Kossuth rádió <i>Református istentisztelet</i> <i>közvetítése Kaposvárról.</i> Igét hirdet: Bellai Zoltán lelkész 10.10 / Duna Tv <i>Reformáció napi istentisztelet</i> <i>közvetítése Nagyváradról</i> Igét hirdet: Csűry István, a Királyhágómelléki Reformá- tus Egyházkerület püspöke (ismétlés: 12.02 / Duna II. Autonómia) 10.25 / m1 <i>Evangélikus ifjúsági műsor</i> 11.00 / m1 <i>Evangélikus istentisztelet köz- vetítése reformáció napján a budapesti Deák téri evangéli- kus templomból</i> (ismétlés: 13.50 / m2) 21.25 / m2 <i>Magdolna</i> (magyar film, 1941) (95’)	11.04 / Kossuth rádió <i>Házsongárdi séta</i> 13.00 / MR6 Régió rádió <i>Kapocs.</i> Vallási műsor min- denszentek napján 13.17 / Bartók rádió <i>Jean Guillou játszik a Má- tyás-templom orgonáján</i> Widor: Allegro az V. orgona- szimfóniából Vierne: II. orgonaszimfónia 20.05 / m1 <i>Giuseppe Moscati – A szere- tet gyógyít (olasz film, 2007)</i> (103’) 2/1. 21.04 / Kossuth rádió <i>Búcsúszavak</i> Közreműködik: Kubik Anna és Lukács Sándor 24.00 / TV2 <i>Papírsárkányok</i> (amerikai–kínai filmdráma, 2007) (117’)	12.05 / Bartók rádió <i>Bravissimo.</i> Benne: Albinoni: Adagio; Mendelssohn: V. (Reformáció) szimfónia 16.20 / Duna Tv <i>Napok, évek, századok</i> Tőkészki László műsora 19.35 / Bartók rádió <i>A Berliini Filharmonikus Ze- nekar hangversenye</i> Verdi: Rekviem 20.30 / Duna Tv <i>Bakaruhában</i> (magyar játékfilm, 1957) (91’) 21.04 / Kossuth rádió <i>Emlékezünk</i> 23.25 / m1 <i>Zegzugos történetek</i> Gellérthegy 23.30 / Bartók rádió <i>Ars nova.</i> Benne: Sulyok Imre: Partita Orbán György: VI. mise	13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház félórája 14.00 / Bartók rádió <i>A hét zeneszerezője: Erkel Ferenc</i> A Himnusz szerzője a hallga- tás éveiben 14.05 / Kossuth rádió <i>Arcvonások</i> Irimias Balázs építész 15.40 / Duna Tv <i>Szerelmes földrajz – Az erdő ölelése</i> Pálinkás József 15.40 / m1 <i>A főtí templom</i> 21.00 / Duna Tv <i>Varrónők</i> (bolgár játékfilm, 2007) (84’) 22.00 / Bartók rádió <i>Hang-fogó</i> Régi svéd orgonák hangja
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
10.00 / Bartók rádió <i>Hang-fogó</i> Benne: Rossini: Messa di Gloria 11.05 / Kossuth rádió <i>A Hely (riportműsor)</i> 17.30 / m2 <i>„...Amikor az óra 11-et mutat, induljatok...”!</i> Filmballada az ’56-os nőüntetésről 18.00 / Bartók rádió <i>Az emlékezés, az áldozatok előtti tiszteletadás ünnepe</i> Mozart: Rekviem 20.30 / Duna Tv <i>Ki lőtt először? – A Rádió ost- roma, 1956</i> (magyar dokumentumfilm) 20.30 / m2 <i>Bánk bán</i> Az opera tévéváltozata (99’) 21.35 / m1 <i>Kolorádó Kid</i> (magyar film, 2010) (95’)	13.21 / Bartók rádió <i>XXI. miskolci nemzetközi ka- marakórus-fesztivál</i> Benne: Kodály: 150. genfi zsoltár Schütz: 93. és 130. zsoltár 14.05 / Kossuth rádió <i>Arcvonások</i> 16.00 / m1 <i>Origami</i> A hajtogatás művészete 18.00 / Bartók rádió <i>100 éve született Pécsi Sebestyén orgonaművész</i> 19.30 / m2 <i>Történelmi képeskönyvünk – Lengyelországból</i> Forradalmak (magyar ismeretterjesztő film) (25’) 21.00 / m2 <i>Néma bölcsők (magyar dokumentumfilm, 2009)</i> 21.35 / m1 <i>1 (magyar film, 2009) (91’)</i>	12.05 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> 13.00 / m1 <i>Delta (tudományos magazin)</i> 13.40 / Bartók rádió <i>A zongora ünnepe keleten – Tiszadobi zongorafesztivál</i> Kelemen Barnabás (hegedű) és Kocsis Zoltán (zongora) hangversenye 17.00 / Duna Tv <i>Pannonia 3 keréken (magyar ismeretterjesztő sorozat)</i> Sajónémetitől Telkibányáig 20.30 / Duna Tv <i>A klastrom titka</i> (angol játékfilm, 1986) (93’) 23.15 / m1 <i>Örömmzene – A zene világnapja 1–2.</i> Közreműködik: Csík zenekar, Ferenczi György és a Racka- jam, Lovasi András és a Pan- non Filharmonikusok	8.04 / MR6 Régió rádió <i>Zsinatoló (vasárnapi ökumenikus műsor)</i> 8.30 / Kossuth rádió <i>Visszaszámlálás</i> A stúdióban: Jelenits István és Ritoók Zsigmond 10.04 / Kossuth rádió <i>Református istentisztelet köz- vetítése a debreceni Nagy- templomból.</i> Igét hirdet: Bölcskei Gusztáv püspök 10.30 / m1 <i>Metodista magazin</i> 10.55 / m1 <i>Evangélikus ifjúsági műsor</i> 12.05 / Duna Tv <i>Élő egyház</i> (vallási híradó) 16.05 / m1 <i>Erkel</i> (magyar film, 1952) (108’) 21.15 / Bartók rádió <i>Az emberi hang dicsérete</i>

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • **EvÉlet on-line:** www.evelet.hu, www.evangelikusélet.hu
Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu.
Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségvezető: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu). **Szerkesztőségi titkár** (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Vítális Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).
Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). **Olvasószerkesztő:** Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lu- theran.hu). **Korrektor:** Kármay Katalin (katalin.karmay@lutheran.hu). **Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line:** Nagy Bence (bence.nagy@gmail.com). **Rovatvezetők:** Boda Zsuzsa – Új nap – új kegyelem (zsuzsa.boda@lutheran.hu), Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518; fax: 1/486-1229. **Felelős kiadó:** Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu).
Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: Nagy Zoltán.
Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölnetni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hétvégi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

